

1951

NR. 10-11

KARYS

JAU 8-TI METAI KAI VISI KLAUSO —

"LIETUVOS ATSIMINIMŲ"

RADIJO VALANDŲ

Šeštadieniais, 4:45—5:30 p. p.

Stotis WEVD—1330 kil. 5000 W.

JOK. J. STUKAS

1264 White St. Hillside, N. J.

Tel. WAverly 6-3325

SAVI, PAS SAVUOSIUS!

IMIGRACIJA Į ŠIAURĖS AMERIKĄ

Kanada įsileidžia imigrantus iš visų šalių be kvotos, jeigu kvietėjas Kanadoje parūpina darbo ir buto garantijas. Tas garantijas parūpina ir kitus įvažiavimo dokumentus į Kanadą sutvarko

Jonas J. Juškaitis

Teisinės - Kalbinės Pagalbos Biuras

907 Dundas St. West, Toronto 3, Ontario, Canada

Telefonas — PLaza 4880

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA Susivienijimas Lietuvių Amerikoje

Susivienijimas Lietuvių Amerikoje yra didžiausia lietuvių organizacija. Tai lietuvių brolybės fraternalė organizacija. SLA trokšta dar daugiau gerų lietuvių suvienyti broliškais ryšiais vienon didelėn ir gražion šeimon.

Susivienijimo kuopos randasi visuose didesniuose miestuose Amerikoje ir Kanadoje. Apsidrausti galima nuo \$100.00 iki \$5,000.00. Ligoje pašalpa savaitėje mokama \$9.00 ir \$12.00.

Istoji mo į apdraudą mokėti nereikia. Doktorai už egzaminavimą apmoka Susivienijimas. Kreipkitės į vietinę kuopą arba į Centrą, adresuodami:

Lithuanian Alliance of America

307 West 30th Street, New York 1, N. Y.

ŠIAME NUMERYJE:

V. SIDZIKAUSKAS
POLITIKA IR JĖGA

*

ALG. GIEDRIUS
VYTAUTAS DIDYSIS IPAREIGOJA MUS

*

J. CICĖNAS
"SMOGIAMASIS BŪRYS PASIRENGĖS
ŽVALGYBON"

*

S. F. C. ALGIS ZENKUS
ŽYGIS Į SEOULĄ

*

PLK. A. URBONAS
LIETUVOS VIET. RINKTINĖ 1944 M.

*

DR. INŽ. J. VĖBRA
ATOMINIAI VARIKLIAI

*

MŪSŲ VYRAI KOREJOS FRONTE

*

A. M. KATILISKIS
Ž M O N A

*

MŪSŲ ŽUVUSIEJI IR MIRUSIEJI

*

VLADAS RAMOJUS
MŪŠOS KAUTYNĖS

*

Viršelyje: Vytauto Didžiojo paminklas Lietuvos Karo Mokyklos skvere, Vyt. Maželio nuotrauka.

Šis nr. — 28 psl. ir viršelis, 20 iliustracijų. Kaina — 45¢.

Kitame numeryje pradėdame spausdinti vieno lietuvių kario išgyvenimus: "Nuo Lietuvos iki Indokinos."

KARIO reikalaukite knygynuose, kioskuose, krautuvėse arba tiesiai iš mūsų administracijos: 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Išsirašykite KARI š. m. antrajam pusmečiui — \$2.50.

LITERATŪROS ŽURNALAS

G A B I J A

išėjo iš spaudos

96 psl. Kaina \$1.00

Savo raštus spausdina mūsų žymieji rašytojai

G A B I J A

340 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y.

KARYS

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ MENESINIS ŽURNALAS

Redaguoja: kpt. Sim. Urbonas, Br. Aušrotas ir St. Butkus. VYR. REDAKTORIUS KPT. SIM. URBONAS. Leidžia—leidykla KARYS. Prenumerata: metams 4 dol., pusm.—2,50 dol., atsk. nr. 45c. Adresas: redakcijos—156 Steamboat Rd., Great Neck, N. Y., administracijos—680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y. Spausdinamas Tėvų Pranciškonų spaustuviėje, 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

THE WARRIOR
magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly by "KARYS", 680 Bushwick Avenue, Brooklyn 21, N. Y. Subscription \$4.00 per year. Single copy 45 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y. EDITORIAL OFFICE: 156 Steamboat Road, Great Neck, L. I., N. Y.

Nr. 10-11 (1269-70)

1951 M. RUGPIŪTIS-RUGSĖJIS/AUGUST-SEPTEMBER

ĮSTEIGTAS 1919 M.

POLITIKA IR JĖGA

V. SIDZIKAUSKAS

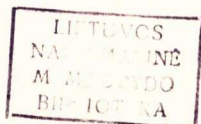
Nuo to laiko, kai organizuoti žmonių junginiai pradėjo sąmoningai tvarkyti savo santykius su kaimyniniais ir kitais žmonių junginiais, jėga talkino politikai, o politika rėmėsi jėga. Santyki tarp politikos ir karo vienas didžiausių buv. Prūsijos karinių autoritetų ir filosofų taip nusakė: "Karas yra politikos tęsimas, tik kitomis priemonėmis". Kai valstybės vyrai ir diplomatai "prilipa liepto galą", ginčo sprendimas atiduodamas karo vadams. Karinės jėgos pavartojimas tautinėms aspiracijoms įgyvendinti ir tarptautiniams ginčams išspręsti tebėra ir šiandien ultima ratio. O juk būta pastangų — ir tai gana didelių — santykiuose tarp valstybių pažaboti jėgą, pajungti ją teisei, kaip kad, laikui einant, buvo padaryta santykiuose tarp individų valstybės viduje. Tik, deja, šiuo požiūriu žmonija ne tik kad nėra padariusi pažangos po gana žymių Pirmojo pasaulinio karo laimėjimų, bet greičiausiai yra davusi geroką šuolį atgal.

Pirmoji ir antroji Haagos Taikos Konferencijos, įvykusios 1899 ir 1907 metais, karo dievaičio nuvainikuoti dar nedrįso, bet jo sauvalę žymiai aprėžė: nustatė kariaujantiems privalomas taisykles, okupanto teises ir pareigas, bandė patį karą kiek galint suhumaninti. Politiniams ir teisiniams ginčams tarp valstybių spręsti buvo įkurtas nuolatinis Arbitražo Teismas Haagoje. Amerikiečių pinigais buvo pastatyti Olandų sostinėje Taikos Rūmai. Žmonija tikėjosi artėjant tikrai taikos gadynei. Trečioji Taikos Konferencija nesusirinko, — sukliudė kilęs Pirmasis pasaulinis karas.

1914-18 metų karas turėjo būti paskutinis tos rūšies karas žmonių istorijoje. Jungtinės Ame-

rikos Valstybės ir jų vakarų sąjungininkai vedė jį obalsiu "karas karui". Todėl, sakydam karui pasibaigus, buvusioji iki tol anarchija tarpvalstybiniuose santykiuose buvo pakeista teisine tarptautine santvarka. Tautų Sąjunga turėjo laiduoti politinių ginčų išsprendimą, o Nuolatinis Tarptautinio Teisingumo Teismas Haagoje — teisiųjų; pagaliau, Tarptautinis Darbo Biuras Ženevoje turėjo rūpintis socialinės taikos įgyvendinimu. Karui buvo palikta tik viena siaura spraga: neskaitant sankcijų, kada tarptautinės institucijos nutarimu turi būti sudraustas agresorius, valstybė turėjo teisę pavartoti jėgą, tik praslinkus trims mėnesiams po Tautų Sąjungos Tarybos galutinės rekomendacijos. Tačiau tarptautinio policininko ar anstolio klausimas buvo kilęs ir 1919 m. Paryžiaus Taikos Konferencijoj. Tuomet susikirto dvi pažiūros. Prancūzai reikalavo suorganizuoti karinę pajėgą, kuri dabotų Tautų Sąjungos statuto nustatytą teisinę santvarką ir sudraustų neklaužadas, o Wilsonas ir Lloyd George'as įtikinėjo, kad tarptautinio policininko pareigas sėkmingai atliks Tautų Sąjungos sudarysimoji pasaulio viešojo opinija. Laimėjo anglo-amerikietiškoji pažiūra. Viso to pasėkoje Tautų Sąjunga buvo bejėgė sudrausti ir Lenkijos (Želigovskio) puolimą prieš Lietuvą, ir Japonijos agresiją Mandžūrijoj, ir Italijos agresiją Abisinijoj ir, pagaliau, sukliudyti Antrąjį pasaulinį karą.

Antrojo pasaulinio karo laimėtojai buvo kuklesni pažadais, sakyčiau, reališkesni. Jų 1941 m. paskelbtas Atlanto Charteris, kuriame jie pasisakė prieš teritorinius pakeitimus, padarytus prieš gyventojų valią, ir kuriame iškilmingai pa-

sižadėjo sudaryti sąlygas tautoms laisvai išrinkti sau vyriausybes, kurios buvo svetimos jėgos sulikviduotos, po Teherano, Jaltos ir Potsdamo susitarimų buvo kaip ir padėtas į archyvą ir oficialių įstaigų labai retai ir labai nedrąsiai suminimas. O 1945 metais San Francisco priimtas Jungtinių Tautų Organizacijos chartėris, su jo savotišku penkių didžiųjų valstybių direktoriatu, veto teise ir kitais negalavimais, tikrumoje yra žingsnis atgal, palyginus su Tautų Sąjungos statutu. Tiesa, jame yra numatyta, kad naujoji tarptautinė institucija turės savo žinioje karinę pajėgą, tarptautinio štabo vadovaujamą, kurios uždavinys bus saugoti charterio nuostatus ir priversti neklaūzadas daboti tarptautinę santvarką ir rimtį, tačiau tatai iki šiol nėra įgyvendintina. Šiandien tarptautinio blogio šaltinis ir priežastis yra Stalinas ir visa Kremliaus klika, lygiai kaip prieškariniame laikotarpyje buvo Musolini, Hitleris ir jų pakalikai.

Raudona skraiste maskuotas Sovietų Rusijos imperializmas ir akiplėšiškas Maskvos pasišovimas ne tik kad nepasitraukti į Rusijos žemes, bet raudonosios armijos durtuvų pagalba pavergti ir dar laisve besidžiaugiančias tautas, sudarė pavojingą tarptautinę įtampą ir privertė laisvąjį pasaulį, ypač Jungtines Amerikos Valstybes, skubiai stiprinti savo karines pajėgas. Jėgai gali ir turi būti prieš pastatyta jėga. Ryškus to teigimo patvirtinimas — įvykiai Korėjoje.

Bet grįžkime prie mūsų lietuviškosios tikrovės. Pirmasis pasaulinis karas sudarė palankias sąlygas ir Lietuvos valstybei atsikurti: JAV prezidentas Wilsonas paskelbė teisę pavergtoms tautoms laisvai apsispręsti, ir abu svarbiausieji sujungtos Lietuvos ir Lenkijos valstybės dalintojai — carų Rusija ir Prūsijos valdoma Vokietija — buvo kare nugalėti. Tačiau neužteko paskelbti, kad atstatoma nepriklausoma Lietuvos valstybė. Reikėjo imtis skubių priemonių savai karinei pajėgai suorganizuoti. Kas būtų buvę su Lietuva, jei jos jauna ir menkai ginkluota, bet drąsi ir ryžtinga kariuomenė nebūtų kardu ir krauju Vilniaus 1918 m. vasario 16 d. akto įgyvendinusi, jei ji nebūtų sudorėjusi Bermonto-Avalovo gaujų, nebūtų išvijusi giliai į Lietuvą įsibrovusių raudonosios armijos dalinių, jei ties Širvintais ir Giedraičiais ji nebūtų pastojusi kelio Želigovskio divizionams? Jei mūsų karinės pajėgos tuo metu būtų buvusios didesnės, kitaip būtų buvę nutiestos Lietuvos ribos šiaurėje, rytuose ir pietuose. Pagaliau ir lietuviškasis pajū-

ris su Nemuno žiotimis tik sukilusių mūsų brolių ginklu buvo sugražintas Lietuvai.

Lietuvių tauta ne be pagrindo užtat didžiavo si savo kariuomene ir šauliais, juos mylėjo, jiems lėšų nesigailėjo. Kariuomenė buvo labiausiai lepinama respublikos dukra. Po nepriklausomybės karų jos paskirtis buvo saugoti valstybės laisvę ir jos žemių neliečiamybę. 1939 m. pavasarį vienas tų laikų Lietuvos priešas akiplėšiškai pasikėsino į Lietuvos žemes ir atplėšė jų dalį, o sekančiais met. kitas istorinis Lietuvos priešas klastingai nužudė jos laisvę. Ir vieną ir kitą kartą Lietuvos kariuomenė buvo pastatyta į pasyvaus stebėtojo padėtį. Kai kas yra linkęs dėlei to mūsų kariams papriekaištauti. Ar toki priekaištavimai gali būti pateisinti ir ar jie turi pagrindo? Mano įsitikinimu — ne. Anų laikų mūsų ginkluotųjų pajėgų nuotaikas ryškiai simbolizavo tas vienišas sargybinis Lietuvos pajūryje, kuris atsisakė apleisti savo postą ir apsiginklavęs kulkosvaidžiu drįso pastoti kelią Hitlerio šarvuočiams, įžygiavusiems į Lietuvą iš Tilžės, arba 9 pėstininkų pulkas, kuris tragišką birželio 15 dieną kovos tvarkoje buvo išžygiavęs iš Marijampolės. Kad vienu ir kitu atveju mūsų karinės pajėgos nebuvo panaudotos, kalta ne kariuomenė, kuri be jokio abejojimo savo pareigą tėvynei būtų nesvyruodama atlikusi, o kalta politinė valstybės vadovybė ir, gal būt, vienas kitas mūsų kariuomenės vadų. Ar jie tuo metu pasielgė teisingai, ar padarė fatališką klaidą — spręs istorija.

Šiuo metu gyvename Lietuvos valstybės išlaisvinimo, jos suverenių teisių vykdymo atstatymo viltimi. Tiems įvykiams ruošiamės. Tačiau ir vėl, kaip ir 1918 metais, tarptautiniai įvykiai sudarys tik sąlygas Lietuvai išsilaisvinti. O tikrasis išsilaisvinimas, visų lietuvių gyvenamų žemių apjungimas Lietuvos valstybėje, visų priešininkų kėslų atrėmimas — bus jau mūsų pačių, mūsų politinės išminties, mūsų diplomatinio sugebėjimo, o už vis labiau — mūsų karių ir kovotojų ryžtingumo ir pasiaukojimo darbas ir vaisius. Kovingumo, ryžtingumo ir pasiaukojimo dvasia turi išlikti gyva mūsų kariuose. Visos laisvėje esančios mūsų tautos rūpesnis — neleisti laiko ir pakitėjusio gyvenimo rūdims jos pakąsti, įžeibti ją visiems rytdienos kovotojams už Lietuvos laisvę.

Tą misiją pasiėmė šiame krašte atgaivintasis KARYS. Gero jam vėjo.

VYTAUTO DIDŽIOJO DVASIA ĮPAREIGOJA MUS

ALGIMANTAS GIEDRIUS

Rūsčios rudeninės audros kaupiasi visos žemės padangėje. Žmogus-žvėris, atrodo, nutarė plienu ir ugnimi nusiaubti visas dar likusias laisvas pasaulio tautas. O tas laisvasis demokratinis pasaulis, drauge su pačia didžiąja galybe — Jungtinėmis Amerikos Valstybėmis — atsako: **pažiūrėsim...**

Šį atsakymą patvirtina 100 milijardų dolerių suma, skiriama JAV gynybos reikalams. Vien tiktai naujam "neįsivaizduojamam ginklui" skiriama 5 milijardai dolerių. O tas ginklas galės sunaikinti visą civilizaciją...

Tokiomis aplinkybėmis ir nuotaikomis šiemet mes atsigręžiame į Vytauto Didžiojo asmenybę, Rugsėjo 8-sios progą. Kokios audros beužėitų, kaip mums ir visam pasauliui raudonasis Maskvos imperatorius begrąsintų, kokie baisingi ginklai šiame kare bepasireikštų, — pagrinde lieka žmogus. Jis, jo dvasia, pasiryžimas ir ribų nežinąs pasiaukojimas bei idealizmas — yra galin-gesnis ir už atominius ar dar baisesnius ginklus, nes žmogus juos, o ne jie žmogų, išrado.

Galingos senosios Lietuvos valstybės kūrėjo, didžiojo politiko ir karo vado — Vytauto Didžiojo — dvasia šiandien mus įpareigoja būti dvasios galiūnais, visų amžių lietuvio vardo vertais žmonėmis, būti neįsivaizduojama galybe, kuri anksčiau ar vėliau, bendroje talkoje su kitų tautų žmonėmis, sunaikins ir aną šėtono karalystę žemėje.

Tačiau — mūsų galybė tiktai vienybėje. Vienybė yra didelė jėga, reikalaujanti tačiau didelio solidarumo ir atsakymo nuo asmeninių ar grupinių smulkmenų, bendrųjų reikalų labui. Vienybė yra stiprus moralinis ginklas. Šis ginklas juo labiau yra reikalingas tada, kada kiti medžiaginiai ginklai yra atimti arba išmušti iš rankų.

Šiandien, prisimindami ir pagerbdami mūsų istorijos milžino — Vytauto Didžiojo — figūrą, nors prabėgomis prisiminkime ir anuos didžiuosius istorinius vieningumo ir laimėjimų pavyzdžius, kurie ir dabar įpareigoja mus vieningai jungtis lemiamam žygin.

Kada prasidėjo Lietuvos didžiųjų kunigaikščių laikotarpis, jei ne tada, kai Mindaugas sujungė iki tol nevieningus mažuosius Lietuvos kunigaikščius?

Kas 1410 m. sutriuškino galingą kryžiuočių ordiną Žalgirio mūšyje, jei ne to pačio Vytauto Didžiojo apjungti lietuvių, lenkų, gudų, totorių ir čekų pulkai?

Kas iškovojo lietuvių tautai spaudos laisvę, jei ne vieningos mūsų žmonių pastangos, pradedant lietuviais inteligentais, ir baigiant mūsų knygnešiais ir škaplerininkais?

Kas privedė mūsų tautą prie Vasario 16-sios akto? Ar ne mūsų aušrininkai, varpininkai, sargininkai, viltininkai ir visa tauta, drauge su jais?

Kas padėjo 1919-1920 metais ginklu apginti tautos vyrų Vilniuje paskelbtą Lietuvos nepriklausomybę? Ar ne bendros, vieningos mūsų karių, savanorių, partizanų, šaulių ir visų mūsų žmonių pastangos?

Ar ne vieningos ir suderintos lietuvių, latvių ir lenkų karinės operacijos 1919 m. vasarą visai išstūmė rusų-bolševikų jėgas iš mūsų ir kaimynų kraštų?

Ar ne ta pati lietuvių ir latvių karinė vienybė suderintais veiksmais 1919 m. pabaigoje likvidavo vokiečių sugalvotą von der Goltz'o ir Beronto - Avalovo aferą Latvijoje ir Lietuvoje?

V. K. Jonynas

TARP TREMTIES PAREIGŲ

“Smogiamasis būrys pasirengęs žvalgybon”

J. CICENAS

Tai žodžiai iš parašo po šia nuotrauka, kuri buvo įdėta KARIO Nr. 6. Nuotrauka nuo laiko ir sąlygų bebaigianti blukti. Vyrų veidai nebeišskiriami. Kai žiūri—žiūri, laikas tirpsta, kaip žvakė išdegt bebaigdama, ir vėl atsiduri ties pirmųjų kovų už nepriklausomybę faktų:

“... parodykime, jog esame verti amžiais kovotos laisvės. Pakelkim žygį už Motiną Tėvynę, už Lietuvos Valstybę!”

Ir faktas lieka faktu, legendom ir tikrove, lyg nevystančiu vainiku apsuptu:

— Ano meto Lietuvos savo kartos pareigą tęsė, žygį pakėlė, ir kėlėsi Lietuva, laisva ir visokeriopa kūrybai pati ta!

Va, vartau “Lietuvos Respublikos istoriją”

O kas, jei ne vieningumas ir laisvės troškimas buvo sujungę mus visus 1941 m. birželio 22-24 dienomis, sukilimo metu prieš sovietinius okupantus.

Kas, jei ne lietuvių tautos vienybės demonstracija įvyko 1943 m., kad buvo drąsiai pasipriešinta prieš nacių norą, įtraukti mūsų vyrus į esesininkų legioną? O kiek tokių legionų buvo davusios visa eilė kitų Europos tautų?

Pagaliau... Baisusis “pagaliau”: ar ne vieninga, solidari, nežinanti žalingojo susiskaldymo, tuščių grupinių peštynių, ir nenorinti apie jas nė girdėti — šiandieninė kovojanti, kenčianti ir mūsų išlaisvinimo tautos akis pralaukusi Tėvynė Lietuva?...

Tad, viso pasaulio lietuviai, senieji išėiviai ir tremtiniai! Lietuvos išlaisvinimo politikos vairuotojai, demokratinių partijų vyrai, senime ir jaunime! Šios Vytauto Didžiojo Dienos proga sustokime kaip granito uola — petys į petį ir iš tyros širdies gelmių sugiedokime savo sieloje mūsų Tautos Himną, o jo paskutiniojo posmo žodžiai tebūna mums kei rodžiu į Lietuvos pergale ir laisvę. Gi lietuvis karys didžiajam mūšyje dėl visų laisvės — tikrai atliks savo pareigą, kaip kad kukliam, narsiam, doram ir garbingam vyrui ją atlikti pridera.

(Boston, 1921 m.) Keleivio išleistą (nuo 1905 m. iki seimų įkarščio) ir tarp gausios dokumentinės medžiagos užtinku Lietuvos Armijos Generalio Štabo pranešimus iš mūsų su lenkais 1920 metais. Man ypač artimi šiedu pranešimai:

“Lapkričio 2 d.: Šiaurės kryptimi mūsų dalys kontratakėmis vakar paėmė Giedraičius. Ežerėnų kryptimi lenkai paėmė Dūkštą”.

“Lapkričio 27 d.: Ežerėnų (Zarasų) kryptimi lapkričio 25 d. lenkų 9-to pulko (trečios legionų divizijos) 3 kuopos atvyko į Salaką, apsiautė miestelį ir vėliau išplėšė”.

Vilniaus kraštą užklupo naktis, trukusi iki 1939 m. spalio 28 d. Naktis, pralaužt bandyta kalėjimuose, areštuose, slaptomis mokyklomis, lietuviška spauda. Naktis, bandyta išversti iš skliautų, išversti mokytinio, valstiečio ir darbininko pečiais. Per tą pačią tėvų žemę nei iš šio nei iš to nusitęsė demarklinija, o iki 1923 m. ten tįsojo “niekieno žemė”, “mirties žemė”. Kas naktis, tai nauja žinia: ten ir ten apiplėšė, išžudė, išniekino. Šiautė lenkai kariai, policija ir dvarininkai. Sunku pasakyti ir kas būt buvę, jei nei... “smogiamasis dalinys pasirengęs žvalgybon...”

Pas kadais skaičiusį lietuvių užtikau “Lietuvos Šaulių žodį broliams amerikiečiams”, ir ten — irgi blunkanti — nuotrauka: “Šiaudinio būrys sėkmingai baigia kovą. Atvadavę N. kaimą, šauliai kulkomis palydi lenkus”.

Šiaudinis (kilęs nuo Daugeliškio, švenčionių apskr.) į lenkų terorą (iš dalies savo iniciatyva ir savo rizika) atsakė griežtu įspėjimu (vienas toks sunkia ranka rašytas egzempliorius buvo Lietuvių Mokslo Draugijos archyve): “už vieną lietuvių penki lenkai miriopi!” Jis žygio vyrų pasirinko ne tik iš “mirties zonos”, bet ir iš toliau, nuo Apso, Tverėčiaus, Mielagėnų, Adutiškio, Daugeliškio, Ceikinių, Palūšės. Jis su savo vyrais įsileisdavo iki 40 km. okupuotam Vilniaus kraštan.

Nei metai, vienas per kitą bėgdami, nei žmonių, tėvynėje ir pakeliui užtinkamų, bangos nenūnėšė anų vyrų veidų įspūdžio, ypač kai grįž-

davo iš žygio ir mūsų sodyboj gilų rudenį ar žiemą apdžiovindavo ledan sušokusius drabužius ir, valandą kitą nusnūdę, pasitraukdavo iš "niekieno žemės". Ne visi sugrįždavo, ne vienas ir visai dingo (Padūžio pelkėse nuo žaidų ir bado miręs vyras užtiktas pavasarėjant; ar tai buvo Anupras iš už Paringio, ar per karus iš toliau atklydęs ir partizanuosna įsijungęs vienišas Dysnų ežero žvejys, Jonuku šauktas, nebeatpažintas, nes lenkai kūnus konfiskavo). Šiaudinio būrys lyg iš po žemės išdygdavo ir vėl lyg pelkėsna susmegdavo. Jo garsas veikė lyg griausmas. Kazitiškio dvaro savininkas Mikulicz-Radecki, Šaulių patartas, paklausė ir išsikėlė Vilniun. Zan (Dūkšto dvaro valdovas) tesugrįžo po Ambasadorių konferencijos, kai netoliese įsikūrė stiprus KOP'o (pasienio apsaugos korpo) dalinys. Menkesnės žuvys (valdininkėliai iš Vilniaus ir plikbajoriai) susmuko liūnan, jei teroro prieš ramų lietuvių neatsisakė ir švaistėsi kardais.

"Smogiamasis būrys... Andai ir šiandien. Šiandien, kaip ir andai, broliai Tėvynėje žygi už laisvę kelia ir pakelia, kaip ir pirmieji nežinomi kariai savo mirtimi nuolat liudydami amžinąją Lietuvos gyvybę. Nuo Lydos iki Palangos, nuo Brėslaujos iki Augustavo, visame mūsų tėvų palikime, tarp Prėgliaus, Nemuno, Neries ir Žeimos jie smogia. O mes?..

Viešpatie, kas mūsų protas ir sąžinė, jei mes nebesugebame, dar blogiau — jei nebesiryžtame, apdrausti nuo šalčio, bado ir ligų savo 16-kos Vyrų, kurie čia ranką, čia koją, čia akis atidavė Tėvynei, pirmųjų kovų už nepriklausomybę metu. Šalyje, kur tremtiniai atkuto ir tunka, kur automobiliai ir šaldytuvai, kur banko knygutės ir nameliai dygsta, dygsta ir visai nustelbia ne tik medinius ar cementinius kryželius Tėvynėje išstatytus, bet ir pirmųjų kovų tebegyvus invalidus; šioje šalyje mes imam apkursti.

Štai, Draugo Nr. 190 pasirodė naujas Vyrų skundo žodis:

Petrui Pleškevičiui vos dabar išimta iš kūno kulka, prieš prieš 30 metų įvelta. Jis silpnas pagyventi, kaip jis gal dirbti?

Eigelis guodžiasi: "Dažniausiai tenka visą dieną stovėti. Kad abi kojos būtų savos — vieni juokai, bet su dirbtine.."

Dobilas košia skausmą, kaip kadais kraują: "kur tik ėjau, nenori priimti. Sunku gauti darbą vienarankiui".

Viršila Tvarkūnas skelbia žinoti: "Gal dar 10 metų, o gal pora daugiau, ir mūsų čia neliks.."

Aišku, kad nebeliks. Ana, vienas mūsų invalidas kapstėsi į tramvajų ir, dirbtinei kojai lūžus, sukniubo gatvėje, sutrų nuotakoje, tarp šiukšlių, nuorūkų ir spjaudalų.

Ar jo vieno kritimas? Aiman, visai ne jo kritimas, mūsų plačios ir vis turtėjančios politinės emigracijos kritimas, lūžis, baisus lūžis. Ar mes nebepajėgūs už mūsų laisvę kovojusiam ir sveikatą išsekinusiam invalidui surasti \$300-600 protezams? Syki invalidai kreipėsi pagalbos ir ga-

BALYS SRUOGA

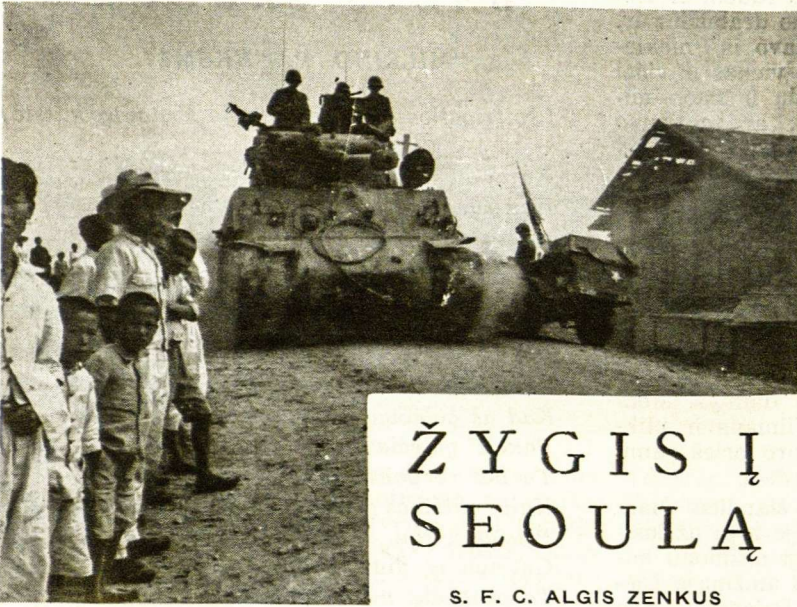
"MILŽINO PAUNKSMĖ"

(Švitrigailos monologas prie Vytauto karsto)

Karaliau Vytaute! Atleisk klajūnui,
Kad tavo vardą keikdamas minėjau!
Apsvaiginai tu man akis ir klausą!
Bet tu žinai, kad tavo vardą niekas
Nedrišo prie manęs minėt niekingai.
Dabar iš aukšto sosto tu žiūri,
Už tūkstantį karalių galingesnis!
Dangaus vardu palaimink tu mane,
Kad aš galėčiau eit keliu tavuoju, —
Pakelt galėčiau tavo našta!
Tu dėl tėvynės mūsų nemarios
Kaip milžinas vargai, kaip viešpats koveis!
Prisiekiu tau, — laisva tėvynė tavo
Galinga ir didi per amžius bus!
Te prabočių nusmeigs mane Perkūnas,
Jei mano priesaika bus neverta!
Kol nors viena plastės širdis lietuviu, —
Tu būsi amžiams Lietuvos Karalius!
Neleisk suklysti man ir nusilpnėti!
Žodžius tetikrin mano šita žemė,
Bučiuodams ją tavęs šaukiuos, karaliau,
Jei tavo valios pildyt neįstengsiu —
Tegu geriau ji manęs nenešios.

vo... \$21. Dievaž, kur ta iš Pleškevičiaus kūno išimta kulka? Reikėtų ją paleisti kaip krivulę per kolonijas, per trankias gegužines, biznius, salūnus, bažnyčias ir privačius namus; gal ta kulka būtų krislas akyje, ir mes, tos kulkos įdiegti, susipurtymėm, pabustumėm ir imtumėm suvokti: jei ne Pleškevičius, jei ne kiti invalidai, jei ne Juozapavičius, Lukšys ir Eimutis, mes seniai, kartu su visa Tėvyne, būtumėm šalčio ir bado išmarinti Sibiro plotuose, o geriausiu atveju — vokiečių ar lenkų grandimis sukalti, be rašto ir be skausmo krašto.

Ne, politinė emigracija dar nebus mirusi, dar rusena, kad ir blėstanti, sąžinės žarijėlė, reikia invalidų reikalą gvildinti, reikia juos gelbėti; juos ir kartu savo garbę. Man dedas, šiuo atveju centriniu pagalbos invalidams veiksniu turėtų būti KARYS. Ne, netikiu, kad, einant iš lūšnos į lūšną, iš fabriko į fabriką, nesusirinktų sumelė žemės sklypui nupirkti. Sklype garbingieji mūsų pirmųjų kovų už nepriklausomybę pirmūnai triūstų, kiek įmanydami, o svarbiausia — nesijausdami vieniši ir niekam nereikalingi. Iki lapkričio 23-čiosios išspręskime jų būtį, tai bus geriausias šiemet Lietuvos Kariuomenės šventės paminėjimas.

ŽYGIS Į SEOULĄ

S. F. C. ALGIS ZENKUS

Kada Jungtinių Tautų karo pajėgoms Korėjoje teko antrą kartą trauktis nuo gausingensio priešo, Seoulas — Korejos respublikos sostinė — vėl krito į raudonųjų rankas. Šį kartą Seoulą užėmė kinų komunistų armija. Tai įvyko šių metų sausio mėnesį. Jungtiniai Š. Korejos - kinų daliniai ir vėl giliai įsiskverbė į Korejos žemę, tačiau jie buvo sulaikyti prie miestų: Wonju, Chonan, Chungjn. Nuo čia ir prasideda trečiasis etapas dėl Seoulo. Man teko būti 3-sios pėstininkų divizijos 7-jam pulke.

Ištrūkę iš tragiškojo Hungnam prietilčio Š. Korejoje, laivu buvom perkelti į Pusaną. Čia savaitę persitvarkymo ir papildymo, ir mes vėl buvome pasiruošę į kovą. Mažutis paradas ir jau traukiame į šiaurę. Tuo metu prie Chonan frontas atrodė gan ramus, tik sąjungininkų artilerija nenutilo dieną ir naktį. Visi gerai žinijom, kad Seoulas yra mūsų tikslas. "Kada gi prasidės toji ofenzyva?", nekantriai klausinėjome vienas kitą. Jau taip įgriso kasdieni-

niai patruliavimai, pozicijų pakeitimai ir sargybos..

Kad prieitume prie Seoulo, reikėjo persikelti per Hono upę, o kad prieitume prie Hono — reikia paimti Suwon miestą. Slinko dienos, savaitės, o mes vis vietoje. Jau sausio pabaigoje visi žinijom, kad ofenzyva — tik dieną, o gal net valandų, klausimas, tačiau įsakymo išžygiuoti vis nesulaukėsm. Vasario pirmą dieną kuopos vadas sušaukė karininkų ir seržantų pasitarimą. "Nuo šios valandos mes daugiau nebesitrauksime", skambėjo žodžiai. "O jei ir gausime įsakymą pasitraukti, tai trauksimės puolančiai grumdami". Kuopos vadas davė paskutinius nurodymus, nes įsakymas pradėti puolimą tebuvo minučių klausimas.

Vasario antrą dieną, antrą valandą ryto, atėjo seniai lauktas įsakymas. Po penkiolikos minučių kuopa jau stovėjo išsiriikiavusi. Plentu iš lėto šliaužė "Sherman" tankai, pakraščiais žygiavo sunkiai apsikrovę pėstininkai. Naktis buvo tamsi ir šalta.

Su raudonaisiais neteko susi-

kibti per sekancias dvi dienas, nors kituose fronto ruožuose jau ėjo gan smarkūs mūšiai. Trečią žygio dieną priartėjome prie Suwon. Raudonieji ten gerai apsikasę dar laikėsi iki sekancio ryto, tačiau kada vidurdienį išėjom į ataką, mieste radome tik sužeistus ir žuvusius kiniečius. Iš belaisvių sužinojome, kad pagrindinės raudonųjų jėgos atsitraukė iki Hano upės. Sekancias kelias dienas žygiavome į priekį, sutikdami tik menką ir padriką raudonųjų pasipriešinimą. Nuovargis labai lėtino mūsų slinkimą pirmyn, todėl vakare, sustoję vienoje pamiškėje, nesikasėm tinkamų apkasų ir, suradę sausesnę vietą, bandėme miegu atgauti jėgas. Vidurnaktį, lyg perkūnui trenkus iš giedro dangaus, pasigirdo virš mūsų galvų bausis sprogimas. Po to kitas, trečias... Na, ir užvirė pragaras. Panika kilo mūsų eilėse, nes prieš o artilerijos smūgis mums buvo netikėtas ir visiškai nelauktas. Oro žvalgybos pranešimu, raudonieji tame ruože neturėjo jokių sunkiųjų ginklų. Kas per velniava?! Kai kurie mūsų bandė keltis ir bėgti, tačiau staugiai buvo pakirsti stiprios kulkosvaidžių ugnies. Vienas išsigelbėjimas, tai prilipus prie žemės gulėti ir... kartoti maldos žodžius.

Auštant prieš o artilerija aptilo. Visi po truputį pradėjo judėti ir rankioti savo mantą. Taigi, priėti prie Hano upės buvo sunku. Išaušus pradėjom kasti apkasus, kad ir vėl panaši klaida nepasikartotų.

Ilgiau ten pasilikti neteko, nes gavome įsakymą užimti aukštumą 104, esančią Hano pakrantėje. Visą sekancią dieną lipome kalnais, kad pasiektume savo tikslą, tačiau, matydami, kad tą dieną nesusėsim jo pasiekti, nakčiai apsikasėm "Sienų Mieste" (Taip buvo pavadintas kalnas, aptvertas aukšta senoviška mūro siena, kurio vi-

dury stovėjo didžiulė budistų šventykla). Kitą rytą jau buvom bepradeda žygiuoti, kai žvalgai pranešė, kad neatpažinta karių grupė artinasi prie "Sienų Miesto" iš pietų. Vėl gavome įsakymą grįžti į apkasus ir neleisti nei vieno šūvio be bendros komandos. Taip, ten žygiavo paklydęs raudonųjų būrys, apie šešiasdešimt vyrų. Jie, nejausdami jokio pavojaus, lengvu žingsniu artėjo prie mūsų pozicijų. Staiga prapliupo mūsų kulkosvaidis, o po jo ir kiekvienas ginklas, kuriuos mes turėjome kuopoje. Po dešimties minučių išsiskleidė ugnies, rezultatai buvo tokie — vienuolika sužeistų belaisvių ir per keturiasdešimt lavonų... Stebuklingu būdu keliems pavyko pasprukti.

Tada nieko nelaukdami pasileidome pirmyn. Gan storas sniego sluoksniu klojo stačius kalnus, todėl teko eiti labai atsargiai, nes tik vienas netvirtas žingsnis, ir galėjai nugarmėti į gilius tarpeklius. Po pusdienio žygio vos kelios mylios liko ligi aukštumos 104. Oro žvalgų pranešimu, apie 500 kiniečių kasėsi apkasus ir atrodė, kad lengvai mums to kalno neatiduos.

Tuoju išsiskleidė kovos tvarkon ir išsiuntė patrulį. Po pusvalandžio išgirdome šautuvų ugnies salves, o grįžęs patrulis nešėsi du sužeistus žvalgus. "Prikimšta", pareiškė patrulio vadas. Darėsi aišku, kad geruoju šis uždavinys nepasibaigs. Kasėmės apkasus, valėm ginklus — ryt rytą pradėsime puolimą. Miegoti nekaip sekėsi, nes nuolatinė artilerijos ugnis gerokai drumstė nakties tylą. Prieš auštant, kaip paprastai, visi jau buvom ant kojų. Kuprines ir kitą nebūtiną aprangą palikome apkasuose.

Puolimo planas buvo toks: pirmoji kuopa slinks pakalne, t. y. dešiniu sparnu, mūsų kuopa atakuos tiesiu frontu per kalnų viršūnes, o trečioji kuopa

palieka rezerve. Kad prieitume prie kalnų virtinės, vedančios prie mūsų objekto 104, teko leisti stačiu skardžiumi, visiškai atidengtu priešo ugniai. Bet kadangi iki priešų linijų buvo apie septyni šimtai metrų, jo ugnis buvo netiksli ir per daug žalos padaryti negalėjo. Būrys po būrio, dangstydamiesi žemesnėmis vietomis, veržėmės pirmyn. Paėjėjęs kokius du šimtus metrų, prasidėjo tikra velniava. Raudonieji paleido tokią smarkią minosvaidžių, šautuvų ir kulkosvaidžių ugnį, jog, norint judėti pirmyn, teko ropoti ir šliaužti nelygiu kalnų paviršiumi. Tris kartus šauktasi pagalbon aviacija ir devyniolika kartų artilerija, tačiau, nežiūrint to, priešų ugnis vis nemažėjo. Po kurio laiko išgirdau kapitono komandą: "Kuopa, uždėt durtuvus!" O antrojo būrio leiterantas dar pridėjo: "Vyručiai, mokykla pasibaigė, pirmyn!"

Mūsų artilerijos sviediniai vėl pradėjo laužyti priešų pozicijas, kada antrasis būrys pasikėlė į sunkią ataką. Tuoju pat pakilo pirmasis ir tretysis būriai. Nutilus artilerijai, galėjai girdėti rankinių granatų, karabėnų, o net ir pistoletų šūvius. Po valandėlės mūsų šaukai jau šeiminkavo raudonųjų kulkosvaidžių lizduose. Aukštuma

104 buvo mūsų rankose. Tačiau tai dar nebuvo šio "žaidimo" pabaiga, nes nuo kitos kalvos raudonieji vėl paleido į mus galingą savo ugnį. Jautėm, kad jie kontraatakuos. Mūsų šaudmenys mažėjo. Kapitonas kreipėsi į bataliono štabą, tačiau atsakė, kad pagalbos, bent šiuo metu, negausime. "Jei negalite išsilaikyti — atsitraukite!", atsakė bataliono vadas. Širdy visi galvojome, kad kapitonas už joki turtą nesitrauks, tačiau jo sprendimas vis dėlto buvo — atsitraukti. Padengta lengvųjų minosvaidžių ugnies, mažomis grupelėmis, kuopa pradėjo trauktis atgal. Po valandos mes jau lindėjome savo senose pozicijose. Bet ne visi. Didesnė pusė antrojo būrio vyrų liko aukomis. Sužeistų ir užmuštų netekom 35 vyrų. Jų tarpe ir antrojo būrio vado. Kapitonas, vaikščiodamas po mūsų pozicijas, dar mėgino raminti, tačiau ir jis puikiai žinojo, kad šiam uždaviniui atlikti mes turėjome per mažą pėstininkų...

Vidurnaktį pakilo baisi sniego pūga. Sušlapo ginklai, apranga ir visa, ką tik mes turėjome. Tokiais atvejais karys pradeda keikti savo likimą ir visa, kas yra aplink jį.

Paryčiui audra aptilo, ir teškanti ryto saulė šiek tiek atgaivino taip žemai kritusią mū-

LIETUVOS VIETINĖ RINKTINĖ 1944 M.

PLK. O. URBONAS

Vos porai dienų praėjus, skubus šaukimas į Rygą. Kovo 5 d. Jeckeln paskyrė mums posėdį Rygoje, kuriame turi dalyvauti pirmasis generalinis tarėjas ir gen. Plechavičius.

Su kuo važiuosim, koks mūsų nusistatymas, kaip ginsim savo reikalus? Dabar gi jau žinojom, apie ką bus kalbama. Susirinkime pas pirmąjį generalinį tarėją ir paskubomis suformulavom mūsų sąlygas, pagėdavimus, reikalavimus. Savo nusistatymą suformulavom maždaug taip:

1) skelbti mobilizaciją, kad ji duotų mūsų vyrus užnugario tarnybai, nėra galimumo, nes tokia mobilizacija neduos nei mažiausių rezultatų. Mobilizacija gali būti skelbiama tik Lietuvos kariuomenei formuoti. Šaukimą bevykdant, štabas šaukiamuosius vyrus skirs į rikiuotės dalis ar į pagelbinius dalinius. Santykį reikalauti: 3 prieš 1, atseit, 3 į Lietuvos ka-

sų nuotaiką. Šios dienos puolimo planas buvo kitoks. Pirmoji ir antroji kuopos eis kalnų viršūnėmis, trečioji bus rezerve, o pakalnėj paremiamąją ugnį duos sunkieji tankai. Šį rytą dar daugiau sniego, dar sunkesnis slinkimas į priekį. Pozicijos aukštumoje 104, kurias vakar tokia brangia kaina iškovojome, šį rytą ir vėl buvo raudonųjų. Orą vėl pradeda skrosti kovos lėktuvai, o artilerija be sustojimo pradeda daužyti priešio pozicijas. Šį kartą atakon išėjome kitokia taktika. Atakuoti pradėjom visi iš karto, arba, kitaip sakant, padarėm japonišką "banzai", ar kinietišką "hachia-ki" (Labai išmintingai yra pasakęs vienas karo vadas: "Jei nori nugalėti priešą, kovoki jo paties priemonėmis"). Tiesiog nežmonišku greičiu priartėjom

riuomenę ir 1 į pagelbinius dalinius;

2) Lietuvos kariuomenės prieky turi būti ir lietuviška vadovybė;

3) Lietuvos kariuomenė formuojama visų ginklų rūšių: pėstininkų, artilerijos, aviacijos ir šarvuočių;

4) iš anksto turi būti nustatyti mūsų pagelbinių dalinių dislokacijos rajonai. Jų išskirtymas išilgai viso šiaurės fronto nėra įmanomas. Galima kalbėti tik apie ruožą į rytus nuo Lietuvos (Lietuva turi sudaryti jiems užfrontę);

5) Mobilizacija gali būti skelbiama tik Vietinės Rinktinės formavimą užbaigus. Nebeatmenu visų kitų mūsų nusistatymo smulkmenų, bet šie punktai sudarė pagrindinę dalį.

Kitą rytą pirmasis generalinis tarėjas, generolas Plecha-

prie raudonųjų pozicijų, tačiau ten radom tik užmuštus ar vaitojančius, kraujuose paplūdusius kiniečių karius. Kiti pasileido bėgti, kur išmanydami. Pakalnėje juos pasitiko mūsų tankų ugnis... Daugelis kopė atgal į kalną, kad pasiduotų nelaisvėn. Aukštuma 104 dabar jau tvirtai buvo mūsų rankose.

Pakalnėje žvilga užšalęs Hannas. Kitoj pusėj upės baltuoja daugybė namų, kuriuos jau "čiupinėja" mūsų artilerija. Ten jau Seoulo miestas — ten mūsų didysis tikslas.

Toliau ir vėl mėnuo budrios Hano pakrantės sargybos, pasiruošimo keltis per upę ir varginančio patruliavimo. Vieną gražią dieną mus pasiekė žinia, kad pirmoji ROK divizija persikėlė per Haną iš vakarų ir į-

vičius ir aš išvykštam į Rygą. Ten 10,30 val. prasidėjęs posėdis užsitęsė (su valandos pertrauka pietums) iki 10 valandos vakaro. Be Jeckeln su savo štabu, jame dalyvavo Harm ir (pirmą kartą Lietuvos padangėje pasirodęs) Hinze. Savo pranešimo metu apie Vietinės Rinktinės formavimo eigą, aš sąmoningai pabrėžiau, kad visas ligšiolinis pasisekimas turi būti aiškinamas tuo, kad vokiečiai pirmą kartą akceptavo lietuvių tautos nusistatymą. Nurodžiau, kad tolimesnis pasisekimas priklausė nuo to pat faktoriaus. Beveik per 3-jus vokiečių valdymo metus tautos nusistatymas galutinai paaikškėjo ir šiandien nėra krašte nei žmogaus, nei organizacijos, kuri esamomis aplinkybėmis sugebėtų, ką nors praveisti, kas prieštarauja šiam tautos nusistatymui.

Mano pranešimo visi išklausė ramiai, vien tik Jeckeln keletą

ėjo į Seoulo priemiesčius. Apmaudas sukaustė mūsų krūtines. Mes, kurie krauju prasky-nėm kelią į Seoulą, turėjom atiduoti garbę kažkokiai ten Pietų Korejos divizijai. Tačiau mūsų nusiramimui ir mes gavome įsakymą keltis per Haną. Kitą rytą, vos saulutei patekėjus, mūsų tankai jau maurojo Seoulo gatvėmis. Išvargę miesto gyventojai kėlė į dangų rankas ir kalbėjo sveikinimo ir palaiminimo žodžius. Nei vienas šūvis mūsų nepasveikino.

"Dabar tai tikriausiai gausim kokią savaitę pasižmonėti mieste", kiekvienas sau galvojome. Tačiau likimas tik pasijuokė iš mūsų. Seoule mes net ir nesustojome. Greitieji tankai mus nešė tolyn ir tolyn į šiaurę. Arčiau prie 38-tosios, arčiau mūsų vargų pabaigos.

kartų susiraukė. Pagaliau perėjom prie svarstymo tų klausimų, kuriems išryškinti ir buvo sušauktas šis posėdis. Atmosfera tai sutirštėdavo, kad atrodė, jog beliko tik išsiskirstyti, tai vėl atslūgdavo. Buvo momentas, kai gen. Plechavičius pareiškė, kad jis tokiomis sąlygomis atsisakys toliau tęsti Vietinės Rinktinės formavimą ir, grįžęs Kaunan, paleisias savo štabą ir komendantūras. Po šio pareiškimo Jeckeln pasidarė šiek tiek sukalbamesnis. Du jo pagrindiniai reikalavimai — tuoju šaukti savanorius ir kartu skelbti mobilizaciją — mūsų buvo griežtai atmetami. Mes tvirtinom, kad kartu vykdyti du šaukimus (savanorius ir mobilizaciją) yra visiškai nediskutuotinas dalykas. Pirmiau turi būti suformuota Vietinė Rinktinė, o tik po to galima kalbėti apie mobilizaciją. Gi Vietinės Rinktinės formavimą trukdo ginklų ir drabužių trūkumas, o šis paskutinis faktorius ne nuo mūsų priklauso.

Po ilgų ir aštrių debatų, buvo priimti šie nutarimai:

1) Vietinė Rinktinė formuojama kaip galima greičiau. Tam tikslui ginklai ir uniformos tuoju bus pristatyti į mūsų štabo nurodytas vietas. Vietinės Rinktinės formavimą numatoma baigti iki balandžio 1 dienos;

2) kartu su Vietinės Rinktinės formavimu eina mobilizacijai skelbti paruošiamieji darbai;

3) mobilizacija skelbiama Lietuvos kariuomenei (Litauische Streitkraefte) formuoti;

4) mobilizacinį šaukimą vykdančiam išskiriami vyrai į padedamusius kariuomenės dalinius, kurie numatomi užnugario tarnybai: aerodromų, sandėlių, geležinkelių stočių ir pan. apsaugai. Šis išskyrimas vykdomas mūsų štabo;

5) visi formuojamieji Lietuvos kariuomenės daliniai yra visiškai gen. Plechavičiaus ži-

nioje, kol nepaaiškės jų operacinis panaudojimas;

6) visi vadai, iki pulko vado imtinai — Lietuvos karininkai. Aukštesnieji (divizijų vadai) — vokiečiai, kol neatsiras galimybės pakeisti juos Lietuvos karininkais;

7) pradžioje numatyta formuoti vieną lietuvišką diviziją;

8) gen. Plechavičius tituluojamas L. K. generaliniu inspektorium (vokiškame tekste — Der General - Inspector der Litauischen Streitkraefte). Tuo titulu gen. Plechavičius pradedama naudotis po mobilizacijos paskelbimo. Jo štabas pasilieka prie jo. Jam tiesioginiai priklausos:

a) Vietinės Rinktinės vadas;

b) padedamosios kariuomenės vadas ir

c) Lietuvos rikiuotės dalių vadas (vokiškame tekste — der Fuehrer der Litauischen Fronttruppen), kol neatvyks divizijos vadas vokiečiai.

Gal ir buvo dar šiokių tokių nutarimų, jau nebeatmenu, bet šie punktai man aiškiai užsifiksavo galvoje, nes jais teko daug kartų operuoti, vis primenant vokiečiams vieną ar antrą nutarimą. Posėdžiui pasibaigus, dar kartą buvo perskaityti, jau galutinėje formoje suredaguoti, nutarimai. Į mano prašymą (kaip ir nujaučiau, kad šie nutarimai toliau to popieriaus gabalo, kuriame jie buvo surašyti, nenueis) išduoti man tų nutarimų atitinkamu parašu patvirtintą nuorašą, gavau atsakymą, kad tai, deja, negalima. Esą, vėlyvas laikas, reikalinga visa gražiai mašinėle surašyti, pasirašyti turi pats Jeckeln; o dabar, vėlam vakare, nepatogu esą jam lįsti į akis. Rytoj dieną Harm vyksta Kaunan, tad visa tai jį atvešias ir tuoju atsisiųs štaban. Laukėm mes tų nutarimų, skambinom Harmui, parašėm keletą kartų raštu,—ir laukiame iki šios dienos.. Bet kaip galėjo vokiečiai mums

duoti šiuos nutarimus? Gi visi nutarimai kalbėjo apie Lietuvos kariuomenės formavimą, o jų gi tikslai buvo visiškai kiti. Pamatę, kad kitaip susikalbėti nėra galimumo, jie davė savo sutikimą žodžiu, bet raštas — dokumentas. Įprastu jiems dvideiškumo panorėjo jie mus tiesiog apgauti.

Praeina keletas dienų. Iš Marjampolės gaunam pranešimą, kad į kareivinių sandėlius skubiai gabenami drabužiai, ginklai, šarvuotė. Patikrinom: viskas tvarkoje. Rūbai nauji, geros kokybės, šautuvai prancūziški, atrodo, nedaug vartoti. Viso 5.000 komplektų. Paskelbėm dalinį šaukimą. Greit ir pirmieji savanoriai apsigyveno karevinėse. Prasidėjo tikras Vietinės Rinktinės formavimas.

Kadangi Rytų Lietuva žymiai daugiau kentėjo nuo banditų, prie kurių prisidėjo dar ir lenkų partizanai, kurie baigė jau lietuviškos administracijos likvidavimą, generolas nutarė visus mūsų kariuomenėje tarnavusius savanorius skirti į vieną batalioną, kad šį batalioną kaip galima greičiau parengtų ir išsiųstų į Vilnių. Tai buvo skubus reikalas. Mūsų štabą vis aplankydavo Rytų Lietuvos delegacijos, tai administracijos, tai visuomenės atstovų, kurie pasakojo apie nepakenčiamas Rytų Lietuvoje gyvenimo ir darbo sąlygas, apie mūsų administracijos išvaikymą, apie plėšimus ir žudymus. Vokiečių SS ir žandarmerija "kovodama su banditais" išvystė nepaprastą terorą: žmonės žūdavo ir šaukėsi pagalbos. Kad atstatytume šiame krašte tvarką ir ramumą—buvo vienintelė priemonė — apsaugoti žmones kaip nuo banditų užpuolimų, taip ir nuo vokiečių "kovos" su banditais...

Į Vilnių siųsti yra numatytas 306 batalionas. Šis batalionas kitų batalionų sąskaiton gauna visus jam reikalingus ginklus, uniformas, vežimus. Jis skubiai

M Ū S Ū Ž U V U S I Ē J I

mokomas ir atlieka šaudymo pratimus. Bataliono vadu paskirtas gen. št. plk. ltn. Grebliauskas.

Sušaukēm tuos 5.000 vīru, kuriems ginklai ir drabužiai buvo gauti, ir tolimesnī šaukimā sustabdēm. Iš vokiečių pusēs triukšmas. Mus bombarduoja įsakymais, grāšinimais, galų galē — pažadais: viskas pakely, viskas poros dienų būvyje atvyks. Nustatē tikrā datā, kada viskas bus vietoje. Dar kartā jiems patikējom ir paskelbēm tolimesnī šaukimā. Atvyksta mūsū savanoriai, tačiau ne tik ginklų ir drabužių, bet ir maisotō nēra. Didesnēs grupēs savanorių buvo surinktos Ukmergēje ir Plungēje, kiekvienoje vietoje per 1000 žmonių. Sēdi mūsū savanoriai vienā dienā, sēdi antrā, maitinasi atsargomis, kuriomis juos išlydēdamos mamytēs aprūpino ir kurias apylinkēs ūkininkai suveždavo. Miega ant grindų, net ir be šiaudų. Padētis nepakenčiama, o vokiečiai žada, vis žada... Keltui dienų praējus, įsitikinēs, kad vokiečių pažadai lieka vien tik pažadais, generolas įsako visus sušauktus vīrus, iki atskiro parādymo, paleisti atostogų.

Jeī anā kartā, šaukimā sustabdžius, vokiečiai kēlē triukšmā, tai dabar dvigubai. Bet generolas nenusileido. Vokiečių tikslas—užbaigti Vietinēs Rinktinēs formavimā, jei ne faktiškai, tai bent ant popieriaus, kad turētų pagrindo reikalauti paskelbti mobilizacijā. Mūsū gi tikslas — V. R. tikrai suformuoti, apginkluoti, aprengti ir apmokyti. Vokiečiai Vietine Rinktine nesidomējo, nes ji buvo jiems tik priemonē savo tikram tikslui — mobilizacijai — pasiekti. Mūsū gi interesai koncentravosi tik Vietinēje Rinktinēje, nes mobilizacija mus visiškai nedomino. Tai buvo mums primestas dalykas, kurio mes oficialiai atsisakyti vykdyti negalējom, bet kurį mes bu-

PLK. JUOZAS ŠARAUSKAS

Tarp garsiųjų Cervenēs (Baltgudijoje) skerdynių aukų, kur enkave-

distai išžudē daugybę iš Kauno kėlėjimo išvartų politinių kalinių, buvo ir plk. Juozas Šarauskas.

vome pasirengę sabotuoti ir visokiais būdais vilkinti. Laikas dirbo mūsū naudai, 5.000 vīrų, aprengti ir apginkluoti, mokosi mūsū žinioje. Geriau, žinoma, būtų buvē turēti jų daugiau, bet skubētī ne mūsū interesus. Susidarē tokia padētis: kol Vietinē Rinktinē nesuforuota, apie mobilizacijā ir kalbētī atsisakom, o formuoti negalime, nes visko trūksta. Rygos nutarimai šiuo laiku dar ir vokiečių nebuvo užmiršti, mes jais galējom remtis. Atsisakyti jų vokiečiai nediršo. Esu tikras, kad daug nervų tokia mūsū taktika jiems esame sugadinę. Tiesa — jie atsilygino, ir tai vokišku būdu.

Taip ir ējo Vietinēs Rinktinēs tolimesnis formavimas. Ginklus ir drabužius gaudavom nedideliais kiekiais. Ir tik balandžio mėn. pabaigoje visi mūsū batalionai, išskiriant karo mokyklā, kuriā galējom ap-

šį nepailstantį taurų lietuvį kari ir didį patriotą plačiai pažino Lietuvoje, o ypač mūsū skautiškasis jaunimas. Dažnai tautinēse išskilmēse ar šiaip kokiuose parengimuose girdēdavome jį kalbant, matydavome vis besukbantį kā nors organizuojant, planuojant ar tvarkant. Būdamas vyriausias skautininkas, jis visā sielā buvo atidavęs skautams. Bedirbdamas skautinį darbā, nežinojo kas yra poilsis, nors sveikatos buvo ir neperstipriausios. Greta skautinio darbo, plačiai dalyvavo ir kitose tautinio darbo srityse: karių, šaulių ir kt. Kovų metu dėl Tėvynēs jis irgi buvo aktingas kovotojas ir vienas vadų.

Plk. J. Šarauskas buvo kilęs iš Baisogalos valsč., Kėdainių apskr. Jų trys broliai buvo Lietuvos kariuomenēs karininkai. Du jų buvo savanoriai kūrėjai. Pradėjus organizuoti Lietuvos kariuomenę, plk. Juozas Šarauskas stojo savanoriu 1918 m. Pirmiausia buvo paskirtas Kėdainių srities karo komendantu.

Kada raudonųjų rusų ordos iš rytų toli buvo įsiveržusios į Lietuvā ir

rengti tik iš dalies, buvo aprengta. Su ginklais buvo blogiau. Marijampolēs įgula bent šautuvais ir lengvaisiais kulksvaisidžiais buvo apginkluota. Kalvarijoje tik pusē žmonių turējo šautuvus, Seredžiuje gi, kur stovėjo 2 mūsū batalionai, buvo tik pora dešimčių šautuvų. Šie batalionai buvo apginkluoti tik viena diena prieš jiems išeinant į Rytų Lietuvā. Išėjo jie, atlikę paskutinę dienā tik vienā šaudymo pratimā, o sudaryti jie buvo vien iš jaunų karių. Ir vis dėlto jie kovēsi, drąsiai kovēsi, žūdavo, bet aukštai išlaikē lietuvio kario vardā. Kario dvasia buvo vertingesnē už bet kokį ginklą. Su tokia dvasia daug galima atlikti. Likimas mums to neleido, bet tikras esu, kad savanorių kraujas aplaistē mūsū gimtąją žemę ne be reikalo.

(Bus daugiau)

IR MIRUSIEJI

iš kelių pusių supdamos slinko ar-
tyn Kaunc, kad jį paėmusios galė-
tų galutinai užgniaužti ką tik pra-

dėtąją atstatyti Lietuvos valstybę, vienas puolantysis rusų bolševikų sparnas jau buvo pasiekęs Kėdainius. Prie Kėdainių 1919 m. vasario 7-9 d. įvyko pačios pirmosios Lietuvos kariuomenės kautynės dėl Lietuvos nepriklausomybės. Toms istorinėms kautynėms vadovavo Juozas Šarauskas. Kautynes Lietuvos savanoriai laimėjo, rusus atstūmė nuo Kėdainių. Šis pirmasis ginkluotas mūsų karių laimėjimas karo lauke pakėlė ir mūsų karių savanorių, ir tautos nuotaiką, ir parodė, kad mūsų karys gali laimėti ir apginti savo Tėvyne.

Pagaliau 1923 m. sausio mėn. Klai-
pėdos krašto sukilimas. J. Šarauskas
vėl kovojančiųjų tarpe ir vienas
sukilėlių štabo narių.

Kaip kultūrininkas ir visuomenės
veikėjas, pagaliau plk. Šarauskas
buvo paskirtas Kariuomenės štabo
Spaudos ir švietimo skyriaus virši-
ninku. Šios pareigos davė jam dau-
giau progų dirbti jo pamėgtąjį vi-
suomeninį ir kariuomenės kultūrinio
darbą. Jo pastangomis ir vado-
vybėje kas savaitė buvo ruošiami
kariuomenės radijo pusvalandžiai,
mūsų visuomenės labai pamėgti ir
mielai klausomi. Plečiant glaudes-
nius santykius tarp kariuomenės ir
visuomenės, plk. Šarauskas ir tą dar-

PLK. B. GIEDRAITIS

Siemet suėjo 10 metų nuo plk.
Balio Giedraičio mirties. Bolševikų
suimtas ir kalintas, jau prasidėjus
karui su vokiečiais, jis buvo jų ve-
žamas drauge su kitais lietuviais
patriotais į Sovietų Sąjungos gilum-
ą. Buvęs toje nelaimingoje gru-
pėje, kuri ties Červene buvo sušau-
dyta, jis laimingu būdu buvo išven-
gęs mirties, tačiau vėl pateko į en-
kavedistų nagus ir žuvo nuo jų ran-
kos 1941 m. birželio 27 d.

Balys Giedraitis kilimo yra rygie-
tis. Jo tėvas M. Giedraitis buvo vie-
tos visuomenės veikėjas. Rygoje bai-
gęs gimnaziją, B. Giedraitis baigė
Maskvos karo mokyklą. Kaip kari-
ninkas dalyvavo I pas. kare, o vė-
liau, grįžęs į Lietuvą, savanoriu sto-
jo į jos kariuomenę. Buvo II divizi-
jos štabo viršininku, o baigęs aukš-
tuosius karininkų kursus, buvo Lie-
tuvos karo atache Čekoslovakijoje ir
Estijoje. Nuo 1930 iki 1934 m. buvo
Lietuvos krašto apsaugos ministriu,
o vėliau vidaus reikalų viceministe-
riu.

Už pasižymėjimus kovose prieš
bolševikus, gavo Vyčio kryžių, o
už įvairius kitus nuopelnus buvo ap-
dovanotas pasižymėjimo ženklais.
Taip pat turėjo ir svetimų valstybių
ordinų: Suomijos, Belgijos, Latvijos,
JAV.

Jo dešimties metų žuvimo sukak-
ties proga, Clevelande, Ohio, gyve-
nančios jo žmonos Kazimieros ir sū-
naus Vytauto rūpesčiu, buvo atlai-
kytos gedulingos pamaldos. Plk. Ba-
lio Giedraičio liūdėjo visi, ypač tie,
kurie turėjo progos su juo artimiau
bendradarbiauti ir jį pažinti kaip
darbštų, pareigingą ir patriotą lietu-

bą taip pat įdėjo daug savo pastan-
gų.

Kad KARYS pastaraisiais metais
buvo virtęs geriausiu Lietuvoje laik-
raščiu - žurnalu, irgi nemaža nuo-
pelnų tenka atiduoti plk. Šarauskui.
Buvo asmenų, turėjusių valios į KA-
RIO redagavimo darbą, kurie nemė-
go puošnaus žurnalo ir norėjo KARI
matyti paprastą, pilką, valdinį. Plk.
Šarauskas, kaip Skyriaus ir tuo pa-
čiu KARIO viršininkas, mielai pa-
laikė ir net paskatindavo redakciją
KARI nuolatos tobulinti, gražinti.
Jis norėjo, kad KARYS pasiektų
kiekvieną Lietuvos jaunuolį. O tai
gali atlikti tik gražus ir įdomus lei-

PLK. DR. JUOZAS ŪSAS

Šių metų rugsėjo 23 d. sueina vie-
neri metai, kai Jungtinėse Ameri-
kos Valstybėse, Owensboro, Ky., mi-
rė Lietuvos kariuomenės pulkininkas
dr. Juozas Ūsas. Plačiau apie velio-
nį buvo rašyta KARYJE, nr. 1,
1950 m. lapkričio mėn. Redakcija.

vį. Koks buvo šeimos skausmas jo
netekus, matyti iš šio nuoširdaus jo
žmonos Kazimieros eilėraščio, vėliau
įrašyto į jos dienoraštį.

Ne vaiduokliai vidun čia suėjo —
Gyvi žmonės — tiktai svetimi,
O gegužės naktis kvėpėjo,
Ir ilsėjos šeima mūsų rami.

Jie suplėšė sapnų šilką
Pačiame vidury nakties,
Turi širdį gyvatė ir vilkas,
Bet šitie — neturi širdies...

(Nukelta į 12 psl.)

dinys. Plk. Šarauskas vėlesniesiems
KARIO redaktoriams leido pareikšti
plačią iniciatyvą, todėl ir rezultatai
buvo nepaprasti. Sovietams užplūs-
tant Lietuvą, KARYS turėjo 34.500
tiražą.

Bolševikams, žinoma, šitoks asmuo
negalėjo patikti. Jį areštavo ir laikė
Kauno kalėjime. Prasidėjus karui su
vokiečiais, pulk. Šarauskas, drauge
su kitais politiniais kaliniais, buvo
vežamas į Rusiją, bet vokiečiams
smarkiai juos vejant, ties Červene
enkavedistai palitinius kalinius išžu-
dė. Jų tarpe žuvo ir plk. Šarauskas
— 1941 m. birželio 26 d.

St. Širvyys

A T O M I N I A I V A R I K L I A I

DR. INŽ. J. VĒBRA

(Tēsinys)

Artimiausiu laiku tenka laukti dar didesnio tyrinėjimų suintensyvinimo atominės energijos visokeriopo panaudojimo srityse, nes JAV vyriausybė yra sudariusi palankias sąlygas šiame darbe pasireikšti privačiai iniciatyvai.

1938 metais uranijaus kilogramas kainavo maždaug tiek, kiek 2¼ tonų anglies. Kadangi uranijaus kilogramas atstoja apie 5000 tonų anglies, tai atominis kuras išeity apie 1000 kartų pigesnis. Tiesa, 1943 metais uranijaus kaina buvo pakilusi, lyginant su prieškarine, apie 7 kartus, o anglies — tik pustrėčio karto. Šiandien privačioj rinkoj uranijaus kaina labai aukšta, bet ji nereali: ginklavimosi karštligėi praėjus, reikia tikėtis, kad įsibėgėjusios uranijaus ir torijaus kasyklos patieks šiuos metalus ganėtinais pigiai, ir jų kaina tesudarys tik labai nedidelę dalį tokiam pat energijos kiekiui gauti reikalingų anglių kainos. Be to, čia, praktiškai, nėra transporto problemos: uranijaus kaina visur būtų vienoda. Žinoma, kuras nėra vienintelis energijos kainos faktorius: pasilieka pradinio įrengimo ir jėgainės naudojimo išlaidos, kurios tuo tarpu atominei jėgainei ne-

(Atkelta iš 11 psl.)

Kaip bejėgių balandžių guolį,
Taip išdraskė jie mūsų namus.
Jie su ginklu kūdikį puola
Ir į maldą atsako keiksmu.

Iš gimitinės į svetimą žemę,
Mano mylimas ištremtas tu.
Eina metai, o ranką neramią
Tos nakties širdyje aš juntū.

Ar ties kaulais tavaisiais suklykia
Norint paukštis, toks pat
tremtinys,—
O sūnus tavo kapą nykų
Širdyje tebelanko dar vis.

Plk. B. Giedraičio žmona, jau prieš porą metų atvykusi į JAV, anksčiau gyveno Brooklyne, N. Y., o vėliau persikėlė į Clevelandą, pas savo sūnų, kur šis dalyvauja čiurolioniečių veikloje.

S. N.

palankios. Tačiau atomo skilimo atpalaidojimo technika be paliovos tobulėja, su ja susiję pavojai pranyksta, įrengimai atpinga. Netenka abejoti, kad po vieno kito dešimtmečio atominė energija rimtai pradės konkuruoti anglimi kurenamas ir net hidroelektrines jėgaines. Pastarosios brangios ir nevisur įmanomos. Anglies išteklių žemės plutoje baigiasi. Jos užtekty dar 200 metų, bet anglių reikty rezervuoti cheminei pramonei — organinių junginių gamybai — kur jos panaudojimas būtų daug tikslingesnis.

Ekonomiškiausias atominių jėgainių panaudojimas būtų tiesioginiam patalpų šildymui, net netransformuojant atominio židinio šilimos į elektros energiją. Tokiam atominės energijos panaudojimui ypatingai būtų palankūs šalto klimato kraštų didmiesčiai, toki kaip Londonas, Berlynas, Petrapilis, Maskva, Tokio, Čikaga. Tokių šildymo centrinių realizavimas išlaisvintų miestus nuo didžiosios dalies dulkių ir dūmų.

Pirmųjų atominių jėgainių pasirodymo tenka laukti anglies klodų neturinčiuose kraštuose, kaip pvz. Argentina, Brazilija, Pietų Afrika. Kuro transporto sunkumai ir užsienio valiutos visuomet opi problema tokius kraštus nuteiks palankiai atominės energijos atžvilgiu.

Toliau, atominė energija ras palankią dirvą tuose kraštuose, kurie turi daug geležies rūdos, bet neturi (arba turi nepakankamai) kokso gamybai tinkančios anglies. Prie tokių kraštų priklauso Indija ir net Anglija, kurių anglies tik nedidelė dalis tinka koksoi. Šiuose kraštuose plieno gamybos idėja nenaudojant kokso, beabejo, turi būti populiari ir privesti prie rimtų pastangų išrengti atominės jėgaines, kuriose pagaminta elektros energija skaldytų vandenį į deguonį bei vandenilį ir pastarasis būtų naudojamas geležies ir rūdos redukcijai į plieną. Tuo labiau, kad kai kurie tokių kraštų (Indija, Brazilija) turi didelius išteklius nuosavo atominio kuro (torijaus).

S. N. Eilėje kitų metalurgijos šakų ir

sunkiosios pramonės sričių — trašų, cemento, plytų gamyboj — taipogi atominės kilmės šilima ar elektra galėtų palankiomis aplinkybėmis pakeisti anglį.

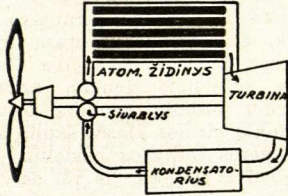
Tam tikrą laiką, beabejo, vyks rungtyniavimas tarp uranijaus ir anglies, bet tolimesnė ateitis priklauso atominiam kurui, tuo labiau, kad, kaip minėjome, anglies išteklių pradeda išseksti, o uranijaus žemės plutoje yra gana daug: apie 20 kartų daugiau negu sidabro. Be to, uranijui į pagalbą ateina torijus, kuris leidžiasi transformuojamas į lengvai skylančią uranijaus izotopą-233. Ateityje gali išryškėti ir daugiau elementų, kurie tam tikromis aplinkybėmis atpalaiduotų savo branduoliuose sukauptą energiją.

Atomio variklio (pastovios atominės jėgainės) realizavimė sunkiausia sprendžiamas skydo klausimas, t. y. apsauga variklio naudotojų nuo atominio židinio skleidžiamų neutronų ir gama-spindulių. Be to, atominio variklio specifinis galigumas (galingumas palygintas su svoriu) turi būti didelis, o tai gali būti pasiekta tik prie labai aukštos darbo temperatūros. Mašinų gi statyboje, kurios turi veikti prie 1000°C ar daugiau, mechaniškai bei šiluminiai atsparių medžiagų ir tepalų problema sudaro konstruktoriams daug rūpesčių. Neatsižvelgiant į visokeriopus sunkumus, atominio variklio studijos jau toli pasistumėjusios. Atsižvelgiant į didelę jo karinę reikšmę, atominio variklio studijoms lengviau buvo surasti lėšų ir sutelkti didesnį būrį tyrinėtojų. Šiandien atominis variklis jau yra tapęs realybe ne tik karo laivuose, kurie dėl variklio svorio mažiau turi varžytis, bet ir lėktuvuose.

Konstruktorių išradingumui pasireikšti čia labai plati dirva. Atominių variklių modelių yra sugalvota didelė daugybė. Čia pateikiame keletą schemų iš konstruktoriaus A. Kalitinskio kūrybos.

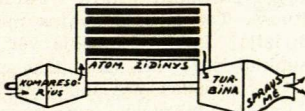
Laivuose ir dideliuose lėtesniuose lėktuvuose galėtų būti naudojamas **turbininis** atominis variklis. Šio variklio pagrindinės dalys yra atominis židiny, turbina, kondensatorius

ir siurblys. Dėl aukštos darbo temperatūros, vietoj paprastose turbinoose vartojamo vandens, čia reikėtų vartoti gyvsidabrį. Atominiam židinyje gyvsidabris pavirsta garais, kurie aukštoje židinio temperatūroje įkaista ir išvysto didelį slėgimą. Šie įkaitę gyvsidabrio garai išsiple-

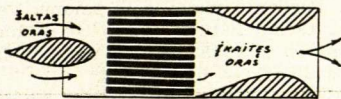
čia uždaro ciklo turbinoje ir suka variklio veleną. Atidirbę garai atvėsta ir kondensuojasi į skystą gyvsidabrį, kuris siurblio pagalba vėl įširkščiamas į atominį židinį, ir taip ciklas nuolat kartojasi.

Didelio greičio lėktuvams labiau tiktų turbo-sprausminis atominis variklis, kuris atominio židinio šilumą naudotų paprasto oro pagalba.

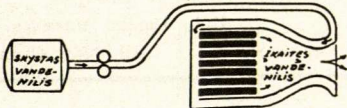
Kompresoriaus suspaustas oras patektų į atominį židinį, įkaistų, iš dalies turbinoje išsiplešdamas sukėtų oro suspaudimo kompresorių ir pagaliau, išsiverždamas per sprausmę, išplėstų didelę stumiamąją jėgą.

Ypatingai didelio greičio lėktuvuose galbūt pavyktų panaudoti visiškai paprastą atominį variklį, su-

sidedantį tik iš atominio židinio ir sprausmės. Oras patektų į židinį per variklio gerklę (lėktuvo prysakį), būtų suspaustas paties lėktuvo greičio, židinyje įkaistų iki labai aukštos temperatūros, pagaliau išlėktų per sprausmę ir išsiplešdamas išvystytų milžinišką stumiamąją jėgą.

Turbininį variklį, kuriam reikalingas propeleris, o lygiai ir turbo-

sprausminį arba grynai sprausminį atviro ciklo variklį naudojančio

Karinės ŽINIOS

SPARTINA GINKLAVIMASI

Visos kariuomenės tarnybos visais įmanomais būdais spartina naujų ginklų gamybą, duodamos bendrovėms užsakymus, dar net nesulaukusios ilgų mėnesių bandymų duomenų. Paskutiniu metu apie 230 naujų atskirų armijos objektų (ginklų ir kt.) buvo perduota juos gaminančioms įmonėms. Aviacija ypač skubai su B-52 bombonešio statyba.

NAUJAS VILKTUVAS

Armija išstobulino naują revoliucinį "traukinį be bėgių", kuris labai tinka panašioms į Aliaską sritims. Naujos rūšies traktorius-vilkikas, per sniegą, ledą, purvą ar pelkes, gali pervežti kelis specialius sunkiai pakrautus vagonus.

RADARINĖ FOTOGRAFIJA

Karo aviacija baigia bandymus su radaro foto aparatu, kuris gamina filmą, lėktuvui praskrendant atitinkamą atstumą. Šis filmas savo esmėje — bus lėktuvo perskristosios teritorijos radaro pagalba pagamintas žemėlapis, iš kurio bus galima parinkti reikalingus taikinius.

NAUJAS PARAŠIUTAS

Skubama gaminti naujus didesnius parašiučius. Atsirydami jie neturės to smūgio, kaip senieji, o nusileisdamas parašiučtininkas nebus tiek daug blaškomas į šalis.

lėktuvo pajėgumas būtų mažesnis, kuo didesnis jo skridimo aukštis (kuo retesnis oras). Todėl stratosferiniuose lėktuvuose ir raketose reikėtų naudoti sprausminį atominiai-vandenilinį variklį. Tokio lėktuvo veikimo spindulys būtų ribotas, nes tektų pakelti suskystinto vandenilio atsargą ir jį vartoti vietoj oro. Bet vandenilio lyginamasis impulsas prie vienodos temperatūros apie 3 kartus didesnis, negu vandens arba oro, tad jo pagalba būtų galima išvystyti ir dideliuose aukščiuose labai didelį greitį, kuris gal būt prašoktų tangentinį žemės greitį ir įgalintų raketą ar lėktuvą išsilaivinti iš žemės traukos.

NAUJAS SPRAUSMINIŲ LĖKTUVŲ STARTERIS

Šiuo metu karo aviacija bando naują britų pagamintą starterį, sprausminių lėktuvų varikliams užvesti. Jo pagalba galima iš karto paleisti veikti net 6 bombonešio variklius. Šio išradimo dėka sutaupyta kuras šešerių motorų lėktuvui leis nusikristi 100 mylių toliau, negu kad senuoju būdu, kai kiekvienas variklis būdavo užvedamas atskirai.

KARAS IR LIGOS

Armija pranešė, kad naujas nuostabus vaistas "primaquine" padeda visiškai kontroliuoti ir nugalėti malariją — pietų kraštų karštligę — drugį. Dabar šio vaisto tobulinimas dar nėra visiškai baigtas. Trys armijos gydytojai specialistai (su 100.000 naujų tablečių) išvyko į Japoniją.

Papildomi armijos medicinos žinovai išskubėjo į Koreją, kad sustabdytų naujai pasirodžiusią keistą ligą, piktaįjį drugį. Iš 78 susirgusiųjų 11 mirė. Tikima, kad tai esanti "Weil" liga, kurią iššaukia į sifilį panašios bakterijos, išplatintos žiurkių atmatomis upokšniuose ir tvenkiniuose. Kariai, perbrisdami tokius apkrėstus vandenį, jeigu tik oda kur nors būna pažeista, gali susirgti šia liga.

Karo laivuose jau yra atominų variklių tarnyboje. To paties galingumo atominis variklis kol kas kainuoja apie 10 kartų brangiau už anglinį ar žibalinį (apie 1400 \$ už kiekvieną kw), bet įgijus daugiau patyrimo šių variklių statyboje, jų kaina neabejotinai kris. Būsime kare pasirodys ne tik atominiais varikliais varomi didelio greičio laivai, bet ir iki šiol negirdėto galingumo stratosferiniai lėktuvai, kurių veikimo spindulys praktiškai bus neribotas.

(Sekančiame numeryje tilps šio straipsnio pabaiga).

LIETUVIAI KARIAI KOREJOS FRONTE

Kapitonas S. Bagdonas

Seržantas J. Staričenka

Sunku pasakyti, kiek Korejos kare dalyvauja lietuvių, tiek senųjų išeivių sūnų, tiek tremtinių. Jų yra jau ir grįžusių sužeistų.

Grįžta į Worcesterį Korejos fronto dalyvis psk. Juozas Staričenka. Stoją į armiją 1950 m., o Korejos frontą pasiekė š. m. kovo mėn. Prieš išvykdamas, baigė armijos N.C.O. mokyklos kursą ir gavo puskarininkio laipsnį. Pateko į 24-tą div., pavadintą "The Victory Division" vardu. Apie gegužės mėn. fronte buvo sužeistas, vykdydamas uždavinį netoli Yongdong miesto, vidurinėje Korejoje.

Juozas Staričenka gavo iš būrio vado įsakymą ištirti netoliese esantį vieną kaimą, kiek ten esą prieš. Paėmęs su savim dešimt karių, išvyko.

Kada Staričenka su savo vyrais pasiekė kaimą, pradžioje jame nieko nerado, todėl slinko iš namo į namą, gilyn į kaimą. Lietus labai pylė. Jie išžvalgė kaimą ir priėjo sriauniai tekantį upelį. Vyrai brido iki pažastų. Kitoje upelio pusėje matėsi kelios trobos ir aukštas kalnas, kuris supo visą kaimą. Perbridus upelį, tuoj pasipylė pragariška ugnis iš visų pusių. Juozas davė ženklą grįžti į upelį, bet dalis vyrų liko sužeistų. Pradėjo kristi granatos.

Priešas tiek arti juos prisileido, kad veik visus vyrus galėjo iškloti. Užvirė kautynės, ir Staričenka su keliais vyrais išspruko iš to pragaro. Tik pasiekęs dalinio vietą, jis pajuto rankoje skausmą. Dešinė buvo peršauta ir smarkiai kraujavo...

Psk. Staričenka už drąsą ir atkaklumą buvo apdovanotas Garbės Kario sužeidimo ženklu, artimųjų kautynių medaliu, smulkių pėstininkų ginklų pirmos klasės šaulio ženklu ir geros tarnybos medaliu.

Netrukus pagijęs, jis vėl dalyvavo kautynėse, toli už 38 paralelės. Apie jį labai gerai atsiliepė ir Worcesterio spauda, įdėdama aprašymą, atvaizdą ir kelias jo mintis. Juozas Staričenka priklausė Meno Mėgėjų Rateliui Worcesterį ir buvo uolus jo dalyvis.

Kitas lietuvis, sužeistas worcesterietis pirmomis rugpiučio dienomis, yra kapitonas Stasys Bagdonas. Jis pirmą kartą jau buvo sužeistas per Antrąjį pasaulinį karą Pacifiko kraštuose. Ten kovojo dvejus metus 27 divizijoje. Dabar Korejoje vėl buvo sunkiai sužeistas balandžio mėn. Kpt. S. Bagdonas yra labai gerbiamas karys. Laikraščiai apie jį rašė, jo atvaizdą įdėjo. Reikia tikėtis, kad jis taip pat sugrįš.

Ats. j. psk. Bal. Brazdžionis

MIELAS LIETUVI KARY!

Bėga metai, dienos. Keičiasi valstybių sienos ir žmonės. Pasikeitėme ir mes. Dar taip, rodo, neseniai mes bėgiojome savo laisvos tėvynės laukuose, gaudėme drugelius ir buvome laimingi vaikai.

Vėliau, tu prisimeni, mes buvome nuvesti į mokyklą, kur savo rankytėmis mėginome rašyti raides. Sunki pradžia mus nešė į ateitį, pasipuošusius džiaugsmu ir vis naujais pasiektais laimėjimais.

Gimnazija, universiteto sienos, pagaliau bendra lietuviška širdis — mus sujungė ir atvedė į gyvenimo mokyklą.

Įvairiais keliais, dar įvairesnėmis aplinkybėmis, mes pažinome kietą kario gyvenimą. Mes buvome priversti užmiršti žalius tėviškės laukus, margaspalvius drugelius, savo pastoges ir laimingas dienas savo tėvynėje. Mes ėjome klaidžiais keliais, nešdami sunkius ginklus ir tē-

vynės ilgesį. Lietuva — buvo brangiausias žodis mūsų lūpose, dėl kurio gyvenama, kovojama ir mirštama. Tai šventas žodis, dėl kurio lietuviui kariui nebuvo sunku niekas.

Gyvenimas eina, mes su juo kartu. Pasikeitė vietovės ir žmonių ypatybės, tačiau lietuvis karys — iš žilos senovės, iš 1918, iš 1941 metų ir iki šios dienos — liko gyvas.

Brolau, lietuvi, kary! Būk tvirtas ir garbingai nešk savo ginklą. Būk užsigrūdinęs ir drąsus. Nepamiršk — tu esi jėga mūsų pavergtos tėvynės, tu esi pasididžiavimas ir paguoda. Tu esi laimėjimo viltis mūsų kenčiančių brolių ir seserų. Lietuva — tebūnie šventas žodis tavo širdyje. Tu priklausai jai, tu kovoji už laisvę savo žemės, tu kovoji už ateitį savo tautos.

Lietuvis karys gyvas ir gyvens! Jis eina su Dievu ir tiesa!

Cpl. Juozas Vareika,
Ill. Nat. Guard

KOVA PRIEŠ BOLŠEVIZMĄ

KAS SKAITO, PLATINA
AR KITAIP REMIA

K A R I Ų,

TAS NEĮSIVAIZDUOJA-

MAI DAUG PADEDA

VISIEMS MŪSŲ

K A R I A M S

IŠGELBĖJO SUŽEISTĄ KOVOS DRAUGĄ

Pfc. Danielius Petkevičius, sūnus Bronislovo ir Elenos Petkevičių, iš Scranton, Pa., yra apdovanotas sidabrinu pasižymėjimo ženklų už išgelbėjimą vieno marino iš mirties nasrų, Korejos fronte.

Danielius Petkevičius yra gimęs ir augęs Scrantone, kur lankė šv. Juozapo mokyklą. Į marinus išėjo savanoriškai 1950 m., teturėdamas 17 metų.

Po dešimties mėnesių tarnybos buvo išsiųstas į Koreją su 1-ja marinų divizija. Raudoniesiems užpuolus P. Koreją, D. Petkevičius prie Seoulo buvo sužeistas. Apie mėnesį laiko išgulėjęs ligoninėje, jis vėl buvo išsiųstas į frontą.

Viename atsitraukimo mūšyje Danielius pamatė pasiliekančią sunkiai sužeistą vieną savųjų marinų. Jis, rizikuodamas savo gyvybe, sužeistajam paskubomis sutvarstė žaizdas ir, vilkdamas jį pasirišęs diržu, ištraukė į savųjų užnugarį. Už šį pasiaukojimo žygį, gelbstint savo kovos draugą, D. Petkevičius ir buvo apdovanotas.

Vėliau jis buvo vienas laimingųjų, kaip buvęs sužeistas, grąžintas į JAV, keičiant dalinius. Pfc. D. Petkevičius dabar tarnauja New Jersey valstijoje, MP pareigose.

I. M. K.

Pfc. Danielius Petkevičius apdovanojamas sidabrinu pasižymėjimo ženklų

MARGIEJI LAIŠKELIAI KARIUI

...KARYS—puiki priemonė jungti beveik viso pasaulio kraštų armijose tarnaujantiems lietuviams. Būtų maloniau matyti daugiau raštų iš dabarties, gal mažiau iš praeities. Žinoma, reikia pasiekti visus karius ir visur, ir gauti iš jų raštų, nuotraukų. Bet žurnalas ir dabar puikus.

Geriausi linkėjimai,
Cpl. Jurgis, Savaitis
Fort George.

Didžiai Gerbiamas Kapitone,
šiandien teko pergyventi kažką nepaprasto. Saulėto džiaugsmo spindulys nušvietė mano kambarėlį: štai, aštuoni KARIO žurnalo numeriai, laiškanėšio man tik ką atnešti. Tai tikra staigmena. Savo akimis netikiu, jog savo rankose laikau taip mielą ir brangų seniai lauktąjį KARI. Neapsakomu įdomumu vartau ir skaitau gražiuosius KARIO puslapius. Juose taip gausu straipsnių ir visokiausių žinių iš karinio gyvenimo. Visi išsisklaidę kariai galime tik džiaugtis atgijusiu KARIU, kuris mus visus riša į vieną lietuvišką-karišką šeimą; jis duoda mums naujų jėgų ir dvasinio peno.

Nuoširdžiai esu Jums dėkingas,

kad išklausėte mano ankstyvesnį prašymą ir "pagydėte alkstantį ligonį". Aš niekuomet tai neužmiršiu.

Geriausi linkėjimai Jums,
Bronius Vrubleyčius
Oran, Alžyras,
Prancūzų Š. Afrika.

* * *
...Ačiū! Ar bevarta sakyti ką daugiau. Sulaukus KARIO, mieliau pasidaro. Net ir ta saulė, išvaranti "devynis prakaitus", atrodo tartum kuklutė raudonskrustė mergelė...

...Mėgstu KARI dar ir dėl to, kad jame niekas netempiama ant vieno "kurpalio"...

...Kartoju, KARYS yra tuo tikruoju Tėvynės šaukliu. Jis savo paprasta forma, kalba, mintimis, tarsi be žodžių, šaukia mums — pamiršti visus tarpusavio nesutarimus ir jungtis vienam didžiajam tikslui — Tėvynei.

Ačiū tau, mielas KARY!

Cpl. R. V. Mišauskas
Tyndal, Florida.

* * *
...Laikraščiu esu patenkintas, tik pageidaučiau kiek beletristikos dalykelių, būtų įvairiau.

(Nukelta į 26 psl.)

Lietuvis karys Korejoje. Skaito namiškių laišką

-- KOVA DĖL LIETUVOS!

REDDE QUOD DEBES

Šiuo pavadinimu DRAUGE š. m. rugsėjo 4 d., tilpo p. Zofijos Oželienės straipsnis, karo invalidų paramos reikalu. Straipsnio vedamoji mintis yra ši:

“Šiandien karo invalidai yra reikalingi skubios visuomenės paramos, ir mūsų pareiga jiems padėti. Kol vienokiu ar kitokiu būdu bus išspręstas tas klausimas — mes moterys imkimės iniciatyvos, sudarydamos atitinkamą komitetą iš įvairių organizacijų atstovų. Mano manymu, birutininkės, imdamosios iniciatyvos, turėtų veikti per L. K. S. “Ramovę” ir, jai pritariant, skubiai organizuoti Karo Invalidų globos darbą. Atlikime savo pareigą, neapleiskime pirmųjų mūsų Tėvynės gynėjų, Laisvės kovose paaukojusių savo sveikatą. “Redde Quod Debēs!” (Atiduok ką privalai!)”

Kaip ilgametis Invalidams šelpti Komiteto pirmininkas, o dabar jų beveik bejėgis įgaliotinis Amerikoje, noriu padėkoti p. Oželienei už jos šiltą žodį. Tačiau šio mano atsiliepinimo vyriausias tikslas — nėra padėka, o paraginimas, kad žodis tapų kūnu. P. Oželienė, invalidams padėti, norėtų čia Amerikoje atgaivinti Kunigaikštienės Birutės Karių Šeimų Moterų Draugiją, prie “Ramovės” skyrių. Tokį sumanymą tenka tik sveikinti ir visokeriškai remti. Labdarybės srityje birutininkės turi patyrimo ir yra pasižymėjusios savo veikla įvairiomis progomis. Be to, jos galėtų pritraukti ir šiaip vietines lietuves. Tokių atsiras.

Dabar paklauskime, ką kalba invalidai savo rašte p. ministeriui žaideikiui:

“Ekonominė padėtis visų invalidų yra sunki. Senstame, o sveikata kasdien menkėja... Kasoje iš visuomenės aukų šiandien turime 40 dolerių... Gerai būtų gauti eksploatacijai farmą. Invalidai, kurie dėl sveikatos ar dėl savo amžiaus nepriimami į fabrikus, galėtų dirbti farmoje. Su BALF'u mūsų santykiai geri, bet šalti. Kiek kartų kreipėmės, tiek kartų gavome atsakymą: “mes rūpinamės visais lietuviais ir jokių išimčių nedarome”. Ir taip mes iš BALF'o nieko negavome. Tas pats ir su Philadelphiajos BALF'o skyriumi, o Philadelphiajos bendruomenės kasa beveik tuščia. Mūsų santykiai su jais geri”.

Dabar kiek susiinteresavo mūsų Atstovybė Washington, bet jog ji

nėra “labdaringa įstaiga” ir turi kitus uždavinius.

Patitikiu didele p. Oželienės energija ir tuo, kad ji dabar, rodos, turi laisvesnes rankas. Tad, padėk, Dieve!

Šia proga Kunigaikštienės Birutės Draugijai keliu ir kitą nesvetimą, gerai pažįstamą klausimą, tai pasiruošimo būsimam karui ir vykimu su mūsų karo sanitarijos personalu Lietuvoje, pagalbai mūsų sužeistiesiems ir ligoniams, klausimą. Visur, kur yra Ramovės skyriai, reikia organizuoti kursus pirmajai pagalbai teikti (kokie menki jie bebūtų), kviečiant vadovauti savus karo gydytojus, vietinius gydytojus, taip pat senas prityrusias seseris. Šiame darbe gal padės ir Amerikos Raudonasis Kryžius, su kuriuo esu užmezgęs ryšius, tikėdamasis iš jo paramos karo atveju.

Štai jums, mielos birutininkės, ir

antrasis garbingas ir naudingas uždavinys, su kuriuo irgi turėsite reikalą Lietuvoje.

Jūsų,

V. Nagius-Nagevičius

P. S. Invalidų Sąjungos adresas: Mr. Tvarkūnas, 454 No. Marshal St., Philadelphia 23, Pa.

KARIO redakcija: nuoširdžiai kviečiame visus lietuvius teikti visokeriopą paramą nelaimingiesiems kovūnams — mūsų karo invalidams. Tai turime daryti kaip jiems, taip ir tų mūsų vyrų atžvilgiu, kurie vėl stovi po ginklu, visos žmonijos didžiosios kovos išvakarėse. Mes nežinome kieno sūnus ar brolis bus reikalingi visų lietuvių moralinės ir materialinės pagalbos ateityje.

Tikime, kad KARIO skaitytojai ir bičiuliai, o ypač kariai, ir šiuo atveju duos gražų, visus paskatinantį pavyzdį.

MŪSŲ SANTYKIAI SU AMERIKOS RAUD. KRYŽIUMI

Šiais metais mūsų redakcija KARIO nr. 4-5, 10-11 psl. įdėjo brig. gen. Nagiaus-Nagevičiaus straipsnį “Amerikos Raudonasis Kryžius Lietuvoje 1919-1920 metais”.

Šiame straipsnyje yra išsamiai nušviesta Amerikos Raudonojo Kryžiaus Misijos veikla Lietuvoje anais sunkiaisiais Nepriklausomybės kovų metais ir po jų. JAV misijos pirmininku buvo amžinos atminties plk. gyd. Edward Ryan, Vyčio Kryžiaus kavalierius. Mūsų meilė

ir gilus dėkingumas priklauso Jungtinėms Amerikos Valstybėms, prieš 30 metų į mūsų tėvynę atsiuntusioms šį kilnų Raud. Kryžiaus samaritetį, mūsų tautos ir kariuomenės žaidzoms palengvinti.

Dabar yra gautas Amerikos Tautinio Raudonojo Kryžiaus Pirmininko E. Roland Harriman laiškas Lietuvos įgaliotam ministeriui Washington, p. žaideikiui, kurio nuorašą čia ištiesai dedame:

AMERIKOS TAUTINIS RAUDONASIS KRYŽIUS

Washington, D. C.

Pirmininko Įstaiga

1951 m. rugpiūčio 1 d.

Lietuvos Pasiuntinybė,
P. Įgaliotam Ministeriui,
Washington, D. C.

Didžiai Gerbiamas Pone Ministeri,

Leiskite pareikšti Amerikos Tautinio Raudonojo Kryžiaus įvertinimą už Jūsų nuoširdumą, pateikiant straipsnį apie Amerikos Tautinio Raudonojo Kryžiaus veiklą Lietuvoje.

Brig. gen. Nagiaus-Nagevičiaus straipsnis, mūsų nuomone, buvo išsamus ir įdomus. Šis bendradarbiavimo pavyzdys pagyvina atsiminimus apie gerus darbo santykius anais sunkiais laikais, prieš trisdešimt metų.

Būkite malonus gen. Nagiui-Nagevičiui pareikšti mūsų padėką už jo straipsnio pateikimą mums pasinaudoti.

Jums atsidavęs,

E. ROLAND HARRIMAN

ŽMONA

A. M. KATILIŠKIS

Atokiai nuo stoties ir visai prie pušyno, gyvena Stonys savo naujame namelyje. Pati stotis irgi nauja ir nedidelė, kokių paskutiniaisiais lakais pristatė gana daug. Gražiai išplanuota, šviesiais mūro trobesiais ir su sodeliais ir pievutėmis aplink, kur buvo suolai, laukiantiems pailsėti ir sutrumpinti valandas. Šiaip jau nežymi, nes ir vandentraukio bokštas jos nepuošė ir iš tolo akies neatraukė. Į miestelį, kurio vardą gavo ir stotis, šaute šovė tiesus, dailiai išgrįstas ir medeliais apodintas kelias. Jis atgydavo tik prieš traukinio pasirodymą. Ir jam nudundėjus į vieną ar kitą pusę, visi keleiviai, laukusieji ir išlydėjusieji, per dešimtį minučių sugriotuodavo į kuplų medžių guotą, virš kurių raudonavo stogai ir stiebėsi dvibokštė bažnyčia.

Lengvai nuotakūs laukai kniubo daubon. Jos dugnu sruvo upelis, vietomis išplisdamas duburėliais. Apsukęs stotį ir pylimo apačia prasirašęs, nėrė pamiškėn. Didelis ir tamsus miškas švokštė čia pat, jog, laukdamas traukinio, galėjai pasi-uogauti, prisilaužti kvapnių pušies ūglių, arba išsimaudyti. Iš perono ir nenoromis žvilgsnis kryo ton pusėn ir kliuvo už Stonio, kuopos seniūno, namo. Jis atrodė žymiai toliau ir labiau vienišas. Šviesiai dažytas, dar baltesnėmis langinėmis ir stogu tokio raudonumo, kaip umedės galvutė. Graži ir lengva trobelė, tartum išbėgusi pamiškėn iš draugių būrio viliokė mergaitė. Tuoj, rodos, bežiūrint, prasiskirs pušų šakos ir išners antra ir trečia.

Stoniui patiko vieta, tad nelaukęs ir nupirko. Nors žmona ir priešinos. Vienuoliui-atsiskyrėliui, ne žmogui gyventi. Plynės ir miškas, ir upelio klonis, prižėlęs tokiu tankumynu alksnių ir karklų, apraizgytų apyniais, jog net plėšikai galėtų slapstyti. Neprišisauksi juk, kai visi ten stotyje gyvena. Ėė — tikino Stonys — tai ateities vietovė, kokios dar gerai paieškoti reikia. Neprašė nei penki metai ir čia įsteigs vasarvietę. Ir patogu ir tikrai gražu.

Kad gražu — žinojo ir Stonienė. Ir dar pavasarį, kai krūmai kurtina, suslėpę galybes giesmininkų paukščių. Ir kai lapuočiai rudenį suliepsnoja, lyg tyčia parinktos įvairiaspalvės lempos, juodame dugne. Apsiprato ji, žinoma, nors vienai vakarais ir neįjauk, kai vyras kur sugaišdavo. Todėl viršum kambariukų išnuomodavo. Šiuo kartu čia gyvena jauna mergina, tarnaujanti stotyje telegrafiste.

Buvo pradžia žiemos, laikas perdėm nuobodus ir liūdnas. Kada saulė ketvirtą leidžiasi, o pateka jau nebežinia kada, apie pietus, ir tepakyla porą sprindžių nuo žemės. Stonienei atrodė, jog naktys

ne du, bet tris kartus ilgesnės, dar ir dėl to, kad saulė užstoja miškas. Čia jau priebrėška, kai toliau, laukuose ir ant stoties stogų, tebežėri aukštinė dienos šviesa. Naktys begalinės ir besivartydamas lovoje ir besapnuodamas dar didžiau nuvargsti.

Moteriškė pasižiūrėjo į laikrodį. Nėrinys lengvai išslydo iš pirštų, susiklostydamas ant kelių.

— Jau po dešimtos! O tasai dar negrįžta...

Pasakė nepergarsiai, bet taip, kad ir gretima-me kambaryje girdėtus. Galvoje ji turėjo savo vyrą. Radijo imtuvas cyravo melodijas, katė murkė ir laikrodis ciksėjo, užkeltas ant spintelės. Tie ramūs ir darnūs garsai netrukdė jai mąstyti. Bet tokiais ramybės ir vienatvės atvejais ji įprato mintis reikšti garsiai, truputį aukščiau imtuvo muzikos ir kitų garsų.

— Dieve mano! Dar tik dešimta, o jau prailgo vakaras, kaip metai. Ir valgyti išalkau ir troba išvėso... Jo vis nėra...

Tą minutę ji pradėjo laukti.

Atsikėlusį įmetė krosnin malkų. Iš raudonų anglių šoko liepsnos, ir krosnis sužė, ir sutraškėjo malkos, nauja gyvybe įsiliedamos į jaukų vidaus gyvenimą. Vakarieniavo aštuntą, kaip visados. Viena, nes tasai kur nors užgaiso. O dabar jau vėl išalko ir viskas atvėso — gi to nėra. Po vakarienės pasėdėjo minkštoje kėdėje, paskaiduris. Ir suėmė ją baimė, pamanius, kad viena tē, paskui griebėsi nėrinio. Kažin Birutė, ar grįžo? Ji neatsiminė, kad būtų girdėjusi varstant tokį vėl vakarą sėdi pamiškėje, lyg nieko nebijotų. Ir tai buvo paskutinės tylos nuotartys. Jos galva ėmė šilti, o krūtinę mausti nirtulys.

Užkandusi vėl griebėsi darbo. Jos nuotaiką žymėjo pirštai. Jie laktė, tartum smarkiai sukamos kuliarnosios spragilai, o virbalai juose žybčiojo, kaip kokios grėsmingos ietys. Lūpos pabalo, lyg netekusios paskutinio kraujo lašelio, taip jos buvo suspaustos. O veidai kaip sykis priešingai — žioravo liepsna ir akyse švytavo kažin kas neaiškaus. Bet ji nėrė ir nėrė, nebudama, kad jau vėlu ir pati nakties gūduma, artėjant dvylikai.

— Kam gi tu pasakysi, kam pasidejuosi, — atsidūso vieniša moteriškė, — bet jau rimtai gyvenimas apkarto su tuo plevėsa. Niekas ir netiki. Mato, kad namelis gražus, kad nemažai uždirba. O nežino, kaip žiauriai skriaudžia savo vargšę žmoną tasai girtuoklis. Kol statėsi ir tvarkėsi, tai tikrai negalėtum sakyti. Rūpinosi kaip visi dori žmonės ir vyrai, bet tas jau seniai. Pradėjo gerti. Vis tolyn — vis daugyn. Tie laikai, tie karai prakeikti. Juk nerasi grytelės, kur neraugtų kokios bjaurybės. Su muilo akmenėliu, su gailiais ir pelynais. Boboms kas? Jei ir apžabals, ar sudegins vidurius — juk ne savas, svetimi geria. O tie, tai kaip veršiai ant putros. Pripilk žibalo stiklinei — išrys neuostę.

— Vai gaus, oi gaus tasai šalaputris!... Tegul tik man parsidriekia!... — niauriai dudėjo Stonienė, nes ji tuoju suvokė, kad nėra jokio pasiteisinimo, jei vieni girdo, o kiti geria.

Jau gavo šukų, ne kartą. Aptalžė, ištrynė snukį šlapia mazgote. Po to mažumą liovėsi. Tačiau neilgam. Pavaikščiojo mėlynais paakiais, pasišaipė draugai. Ir vėl. Permažai, matyt. Nustojo perštėti ir užmiršo.

— Pamėgintų, išdrįstų prieš mane ranką pakelti! Uch, nežinau ką padaryčiau!.. Išplėščiau akis.. — drąsinosi, pasirengusi visiems galimumams.

Paskui ji pergalvojo visą gyvenimą. Perleido lyg pirštais rožančių. Ir nesurado nieko paguodai. Ji dūsavo, kilnojo rankas ir pyktis užvaldė širdį, susigraudinusią savo pačios pražudyta dalia.

Na, bet ištvirkimo tokio nebuvo, kaip dabar. Pasileido kaip žydo kelnės. Ne vien geria, bet ir į svetimas dairosi. Tokia Valiuškienė, tai tik jau paskutinė dvasna. Sako: — Pas Valiuškienę ne tik išgerti, bet ir užkandos... Vilioja vyrus. Per naktis kaip statinių prisikimšę. Ak, tai begėdė! Ne tik pati, bet ir savo dukteris tvirkina. Agras tais gerai nuražuoti, kad nežinotų kaip atsistėsti. Vilioja žmonių pinigus, iš kelio veda vyrus ir žmonas priverčia kankintis vienas. Verta, tai verta tai žydmergei suruošti gerą maršą, jei jau perkūnas nesudegina ir Dievas nemato.

Bet yra kam, matykit. Žmona nebegeera, — nuodingu šypsniu lūpose, apžvelgė Stonienė savo vyrą. Baisus čia vyras — iš pupų nevaromas. Tokių po tris už kapą kiaušinių. Jei ne žmona, seniai kur pakelėje būtų kojas užvertęs. Jos panieka vyrui augo. Jautėsi žiauriai nuskriausta ir tuo didžiau juto savo pranašumą. Ji žinojo esanti graži ir tvirta ir, kaip kalnas, nepajudinama dorybėse. Ir kas gi sujaukė galvą, kad ryžosi eiti už tokio nevėšos? Ak, Tu mano Dieve, Dieve... — dūsavo vargdienė, išmesdama į šonus rankas.

— Atsiims, vai už visas nuoskaudas atsiims. Ir taip, kad savaitę nekiš pro duris nosies. Sukulsiu, kad nei ta laumė iš tolo nebežiūrės!...

Jau ir dvylikta artėja. Ji nebetikėjo, kad vyrą galėjo sulaikyti tarnyba, ar kas netikėto, kaip atsitikdavo tokiais laikais. Ji audė kerštą. Už apviltą jaunystę, už paniekinimą gero jos vardo. Už visas kančias ir laukimo baimes. Už... Ji sudėsto tinkamų žodelių eilę, kaip sutiks ir prabilis, rūščiai ir iškilmingai. Ne, geriau žodžius atidėti rytojui, kai išsipagirios. Tada tai trinkti! Kai pabus subukytas kaip žalias obuolys, kai negalės nei ant šono, nei ant nugaros pagulėti.

— Ką, aš jo dar lauksiu, kaip mergaitė? Kad nesulauktų to iš manęs, nagingės lopus! Fui... Gulsiu ir užmigsiu. Ir neįleisiu. Tegul pašals uodegą ant sniego. Galės grįžti iš kur atėjęs. Pas dorus žmones nėra vietos girtuokliams ir paleistuviams. Na, kurgi — pasibels patyliukais ir prašysis nekaltu balseliu: "Aš nenorėjau, matai, tarnyba... Nėpyk kurapkėle... Mes tik po stiklelį dėl šilumos"... Aš jam įdėsiu stiklelius. Galės eiti į tvartuką, pas karvę...

Stonienė, prigesinusi šviesą, nesukubėdama rengeš. Pasėdėjo ant lovos ir atsikėlė, nutarusi, kad

neužmigs, kai visi nervai paėsti, kraujas užnuodytas ir širdis beveik dreba. Šis kartas taip nepraeis. Ir tuojau pašoko, kaip bakstelėta adata ir dairėsi pakabesnio daikto, lyg jau būtų įdiligintu jautrumu suodusi laidoko atsargius žingsnius kieme. Kas rankon — tas galvon! Drąsinosi ir kurstė narsumą. Samtis — niekai, arba žarsteklis. Tik paglostysi. Palauk. Prasidarė indaują ir pasiėmė kočelą. Neblogas, bet štai, kaip sykis kabo buožiniai svarsčiai. Nutvėrusi už koto, iškėlė virš galvos, kaip kareivis, pasiruošęs mesti rankinę granatą, ir nuleido žemyn tokiu smarkumu, kad oras prasiskyręs sušniokstė. Įrankis ją patenkino. Apsiginklavimą baigė, šale svarsčių ant stalo padėdama ir kočelą. Ji buvo atsargi.

Pusė pirmos, o latro nėra. Užgesino šviesą. Ir nyku kažin kaip. Ar kam rūpi, kad gali nuskriausti vargšę, silpną ir visų apleistą moteriškę? Atsargiai praskleidusi lango užuolaidos kraščiuoką, žvilgterėjo. Nelabai tamsu, kai išžiūri. Tik jau tas miškas, kaip kokia nelaimė juodai gumšo netoliese. Sniegas boluoja tame tarpe, švarus, kaip patiestas rankšluostis. Pro kitą langą jį matė stotį. O laukas tuštutėlis. Zuikis jei bėgtų, ir tai matytų, tokia aiški naktis. Tik to latro nėra ir nebus. Ak nebus? — apmaudingai ji paklausė. Už kiekvieną iškentėtą valandą bus daugiau atseikėta, kaip tame rašte.

Paskui ji kalbėjo poterius, taip pašnabždom, kad vos pati suprato maldos žodžius. Jei ne katė, tai tyloje galėtumei apkursti. Net spengė ausys. Bet ji įsitempusi klausėsi. Ir tarėsi girdinti loomoje upelio šnarėjimą. Nubildėjo prekinis traukinys ir dar tyliau, dar neįaukiau po to. Ir vėl tartum sėlintų kas. Bet laukas, kaip nuplautas stalias. Nėpareina. Kad nors kas tau... Snaudulys emė sverti blakstienas. Rodos žingsniai?... Širdis kvanktelėjo, lyg šulinin įmestas akmuo. Negi jau?... Žingsniai? Girgžda sniegas. Atsargiai eina. Ji prikando alsavimą ir giliai įtraukė oro. Žingsniai... Tikrai. Prie lango. Ir... bar, bar... Taip nedrąsiai. Acha, nelabasis!... Jaučia katinas aruodą prišmeižęs. Gerai... Tapu, tapu pasieniu, prie durų. Ir bilsnoja. Stonienė stryktelėjo iš lovos. Du žingsniai ir sugriebė ranka buožinius svarsčius. Dar du žingsniai ir vėrė duris į priemenę. Nutarusi nekamantinėti ir veikti ūmai, didesniai nustebimui, atšovė skląstį ir patraukė į save duris. Svarstyklių kotas net subraškėjo delne. Ir iškelta ranka pasiutusiu smarkumu nusileido ant vargšės galvos. Tamsus galvos siluetas duryse linktelėjo, tarsi ją būtų kas patraukęs į žemę, ir išleido kimų, trumpą balsą. Antras ir trečias smūgis krito tokiu pat greičiu ir jėga.

— Še tau!... Še tau!... — pro sukąstus dantis šnypstė Stonienė, tvodama sukniubusį vyrėlį, kur pakliūva. Nesirinkdama ar galva, ar pečiai, ar nugara. Žmogus glūstelėjo į staktą, pasilenkė priekin. Paskui tupinėjo atbulas. Barkstelėjo dar kas, kai jo koja užkliuvo į slenkstį. Ir aukštinėlkas nuvirto į sniegą.

Žmona jo nebesivijo. Puolimo staigumas per trumpiausią laiką atliko daug. Kerštas pavyko.

— Sprok lauke, pašalk uodegą!... Neįsileisiu vidun! — tarė paskutinius prakeikimo žodžius, užtrenkdama duris. Jų nebeužsklendė, tik privėrė. Visa drebėjo, kaip vėjo pučiama ir tik iš lėto slūgo jos nirtulys. Pamažėle jis dilo ir beliko tik rankose ir sąnariuose. Po valandėlės jai jau sunku buvo susivokti visose vakaro painiavose. Tiek daug visokių nuotarčių! Jos gulo visu svoriu ir sapnai tartum eidami ranka-rankon, ją iniko supti ir mėtyti.

Nebuvo dar pailsėjusi kaip reikiant, bet pabudo ir suprato, jog pramiegota. Dienos šviesa ir pro užuolaidas nesulaikomai veržėsi į vidų. Skubiai užsmetė palaidinį ir žvilgterėjo pro duris vyro kambarin. Jis gulėjo kaip ilgas išsitiesęs, antklodę užsitraukęs ant galvos.

— Uždaviau tai gerai... Kažin ar kelsis į tarnybą? — pamanė ir puolė atidangstyti langų.

Stoties viršininko vaikai tuo metu bėgo per jų kiemelį, sušilę, atsisagstę kailinaičius ir vienas per kitą šaukė:

— Tetule, tetule, išeikit pasižiūrėti!..

— Sugavo, ot!... Veda... veda!...

— Va, ir čia kraujo!... Sniegas raudonas!... — rodė berniukas pasilenkęs, kad net jo kuprinėlė su knygomis smuko ant galvos.

Stonienė prasidarė duris:

— Ko jūs, vaikučiai, šūkaujate?

— Jau atveda!... Sugavo. Žiūrėkit, ponია! — durte dūrė mažu pirštuku stoties viršininko duktė.

Iš savo kambario, laiptais nusileido ir panelė, telefonistė, pasiruošusi tarnybon.

— Ką atveda?... — susidomėjo ji.

— Ogi parašutininką... — aiškino berniukas su kuprine knygų. — Miške pačiuo. Vaikai ėjo mokyklon ir pamatė...

— Kraują ant sniego pamatė, — dadėjo jos sesutė, — tai nubėgo...

— Nenubėgo, o pasakė... Aš geriau pasakyčiau kaip buvo. Vaikai ėjo iš ten, rado ir pasakė mano tėveliui. Tai Jackūnas ir Petras tuojau išėjo ir atrado...

— Parašutininką?...

— Taip. Tikrą... Banditą! Štai, atveda, matote, panele Birute?

Trijų žmonių būrelis artėjo nuo miško. Vaikai nubėgo jų pasitikti. Stonienė sumurmėjo, ko nesuprato nei Birutė, ir šoko vidun.

— Kelkis!... Neiškirmijęs dar?... — ir vienu siūčiu nutraukė antklodę.

Stonys atsisėdo, nusiziovavo ir pasiražė. Jis susiraukė ir sumirkčiojo — dienos šviesa net akino.

— Pamigau? — paklausė pasišiaušęs žmogus.

— Kelkis!... — pakartojo žmona, tokiu metu ir karkiančiu balsu, lyg jos gerklę tuo metu būtų suėmę geležiniai pirštai. Ji dar buvo maniusi klausti, bet lūpos tik suvapėjo.

Trijų žmonių būrelis jau visai artėjo prie namų.

— Labas, ponia Stonien!... — pasisveikino Jackūnas, vyresnis policininkas. — Štai, einam ir netikim savo akim. Mums parūpo sužinoti, iš kur tas pėdsakas veda?... — ir štai... į jūsų kiemą atėjom!...

— Jau taip sudirbtas, kad be vargo paėmėm. Guli po egle ir nei gintis nemano... Nusilpęs gatavai ir sušalęs. Kaip jautis — visas kruvinas, — tarė Petras, antrasis policininkas, įsitvėręs belaisvio rankovės.

— Matosi — šią naktį nuleistas. Ir užsigeidė vyras pasišildyti... O čia jį... Na, po šimto kipšų!... Išaižytas, kaip žirnio ankštis... Sakyskit — kaip čia buvo? Kur Stonys?

— Nežinau... — Stonienė žiūrėjo į policininkus, kurie, be savo ginklų, dar nešė suimtojo. Taisi atrodė jaunas besas. Vienos akies beveik nežymu, o ausies vietoje — baisu pažiūrėti. Plaukai sulipę ir visi rūbai vienais latakais nubėgę ir sukrekėję. Jis drebėjo. Stonienė gaudė orą ir liežuvis pasidarė kaip iš kaulo. Panelė Birutė tarė, nusipurčiusi reginiu:

— Aš girdėjau naktį kažkokį triukšmą. Pamaniau, kad šeimininkas grįžta. Tartum jūsų, ponia, balsą priemenėje?...

Policininkai susižvalgė.

— Ei, Stony, pasirodyk! Tavo palangėje tikra skerdykla. Kaip čia taip žvaliai apsisukai?

— Apsaugok Dieve! Tai ne aš vyručiai. Vakar kaip išsiskyrėm, juk žinot? Ir patraukiau tiesiog namučio. Kad nors kas man ant kelio... Ir kai dėjau į akį — tai iki šiol... Galėjo išnešti su visa lova — nieko nejutau... — aiškinosi Stonys, pasišiaušęs ir paraudusiom akim. Jis žvalgėsi baimingai į visus aplinkui, lyg išstatytas pajuokai ir apšauktas kaltininku.

— Hm... Velniskai įdomu. Kokia čia istorija mezgasi — kraipėsi Petras. — Bet mes jau eisim. Šiam sykiui. Paaiškės vėliau...

— Judėsim... — pritarė antrasis. Ir visa govėda nulingavo.

Stonys apžiūrėjo sutriptą ir sukruvintą sniegą ir, kaip šeimininkas, pyktelėjo, kad jo kieme koks tai valkata buvo apsilankęs. Paskui jį nupurtė šiurpas, lyg šaltą ranką už apikaklės užkišus. Nebejuokai čia... Na, na. Ką gi žmona veikia?

— Tau, vargšele, tai turbūt buvo baimės užtektinai. Galėjo juk išgąsdinti... Ir pašovė kažkas — prie pat mūsų durų... Stebiuosi... — minkštai artinosi prie žmonos. O kai ši tylėjo, jis nutarė, kad žmona tikrai jau ne tokia bloga. Nei pusės žodelio dėl vakarykščios. Net duris paliko neužsklendusi.

— Na, atsigauk, atsipeikėk... Juk mes nei nepajutom. Ačiū Dievui... — meilinosi Stonys. — Bet laikai tikrai neramūs. Parašutininkas... Matai...

— Išsivirk arbatos. Man vėl pradeda šoną diegti... — pasakė žmona, užsidarydama kambario duris.

* * *

Stiprių partizanų sargybos postų saugojamuose Saločiuose naktis praėjo ramiai, nors prieš tvaikas buvo stipriai jaučiamas, nakties tylą drumsčiant repertolimiausiems šuvių garsams ir pašvaistėms plačiai erdvėje liepsnojant. Klaičius sapnai kankino ne vieną partizaną po pareigų išsitiesusį poilsiui mūrinės pradžios mokyklos klasių grindyse.

Liepos 29 d. rytas vėl išaušo šviesus ir giedras, kaip ir visi šių paskutinių varginių ir skaudžių dienų grandinėje. Gamtos idilija, įsiliejusi į širdis ir kraują, kėlė dar didesnę dvasinę kankinimą, skaudžiais nostalgijos smūgiais plakdama vyrus. Pakilus iš miego, mūsiškis dalinys atsiskyrė nuo Saločiuose pasiliekančių "V" ir "S" dalinių ir buvo attrauktas kelius kilometrus pietryčių kryptimi, į Pasvaliečių kaimo pakluones. Kadangi ne vieno širdyje knietėjo noras patraukti partizanauti į Biržų girios masyvą ar kitas vietas, vadai pasirinko šią nuošalesnę vietą apsisprendimui ir kiekvieno vyro asmeniškam, niekieno nevaržomam apsigalvojimui.

Pasvaliečių erdvę supą miškeliai ir šilajai buvo pilni parako dūmų ir aštraus kovos bildėjimo. Tai ženklai, kad prieš smagaliai jau čia pat pašonėje, ir kad galutinas apsisprendimas turi būti nedelsiant padarytas. Darant išvadą iš paskutinę naktį žvalgybos surinktų duomenų, saugesnis kelias į Biržų girią tebuvo galimas tik per Latvijos teritoriją, nes Lietuvos pusėje apie Pabiržę, kaip patirta, buvo naikinamos apsuptos vokiečių jėgos ir perskrosti kietų naikinamųjų kautynių lauką buvo pavojinga. Mestis į pietus taipogi sunku, nesant ten tarp savęs susijungiančios miškų grandinės. Skaudus slogutis gulė vyrus, svarstant šią sunkią padėtį, kurios buvo galima išvengti

M Ū Š O S KAUTYNĖS

Partizanų dalinio žuvimas

VLADAS RAMOJUS

dar frontui nepriartėjus, savose apylinkėse pasirinkus patogias vietas, ar pasitraukus į vakarus, kada kelias dar buvo atviras. Bet pilnas negėstančių vilčių tikėjimas į rytdienos stebuklą, kurio labiau nei kada tomis dienomis visa Lietuva laukė, ir noras išlaikyti nors mažą dalį žemės, galop atvedė į šią padėtį.

Trumpai ir nuoširdžiai pasitarus ir susikaupimo minute prisiminus tas kraujo aukas, kurias per paskutines kelias dienas prieš kulkos išskyrė iš mūsų tarpo, apie 60 vyrų galutinai apsisprendė atsiskirti ir patraukti partizanauti užfrontėn, Biržų girios kryptimi. Skaudu buvo išgirdus šį apsisprendimą ir paskui pergyvenant patį išsiskyrimą saulės ir žalumos skliduose laukuose. Ir ne vienam jau paskutinį... Saulės įdegtus veidus sukaustė rimtis ir ne vieno skruotus papuošė ašaros, spaudžiant dešines atsiskiriantiems. Nepraėjus nė valandai, anų trejetukai paskendo Pasvaliečių apylinkės šilų gilumoje, palydėti mūsų žvilgsnių ir pasisekimo linkinčių žodžių. Likusiųjų širdis dar kiekiau sugniaužė nostalgija ir 80-tis grįžome atgalios į Saločius, pas ten tebesančius partizanus, vienu troškimu: kaip galima ilgiau išsilaikyti nors menkame kampelyje, nes

* * *

stebuklui dar vis tebetikėjom ir jo tebelaukėm, ir tai mus įgaliaavo anie broliai, kurie perėjo į kitą kovos sektorių.

Liepos 29 d. vakarą Saločiai tebebuvo partizanų rankose, iš trijų pusių, maždaug 5-6 km atstume apgulti raudonosios armijos. Pavakary su savo menku dalinėliu, besiblaškiusiu pačiame pietų Latvijos pakrastyje, Saločiuose atsirado vokiečių wehrmachto plk. Walter, gan simpatingas austras, geisdamas kartu su mumis laužtis Biržų girios link. Tad ir karinę tą vakarą Saločių jėgą sudarė apie 300—350 partizanų ir kelios dešimt vokiečių, su vienu kitu sunkesniu pabūklų, kurie ir pasiliko Saločiuose per naktį.

Liepos 30 d. rytą, saulėtekio karoliams raudonai išpynus rytų skliautą, paskubomis pakilom paskutiniam žygiui — į rasa nusėtus Mūšos krantus, nes raudonieji jau visai iš arti supo Saločių prietiltį. Pirmyn ar atgal nebebuvo kada bežygiuoti. Tik beliko paieškoti patogiausios vietos gynimuisi. Tam labiausiai tiko dešinysis, aukštas Mūšos krantas, priešais kiek žemiau dauboje gulintį miestelį. Galutinai evakuavus patį miestelį ir mus priglaudusius dar mūsiškiam krante pasiliekančias mokyklos patalpas, nuo Dariaus-Girėno vardo tilto pietuose, iki Šakarnių miško šiaurėje, netrukus išsitiesė partizanų apkasai, iš jų sužiūro kulkosvaidžių ir kitų lengvųjų ginklų vamzdžiai, o užnugaryje atsistojo ir keletas sunkesnių pabūklų. 7 val. 30 min. nuo Pasvalio pusės atžygiavusi raud. armija ėmė veržtis į miestelį. Trumpa bet stipri ugnis iš dešiniojo kranto atsakė, kad tikrieji šeimininkai budi. Bet mūsųji ugnis buvo tuojau sustabdyta, kad nesudegintume paties miestelio. Miestelis be kovos atiduotas priešui, ir priešas prisileistas patogiausiai, artimiausiai

nuotolin — prie pat antrojo Mūšos kranto. Čia jau atsirado puikūs taikiniai patogias pozicijas užėmusiems mūsų šauliams.

Sučiulbo ginklai viename ir kitame krante, apsitraukė dūmais dangus. Prasidėjo baisios naikinamos kautynės ir iki pietų prieš partizanų linijas sudužo trys dideli, pėstininkų masėmis ir minosvaidžių ugnimi paremti puolimai. Žuvusių mūsų pusėje dar nebuvo, tik užpakaly liepsnojo kelios ūkininkų sodybos. Pusiaudienyje, trečiajam puolimui sugniužus, užviešpatavo ramybė, tik anojoj upės pusėj girdėjosi autovežimių dūzgimas. O širdyse dar vis liepsnojo viltys, kad gal atlaikysime, ir priešas paluš... Verdantį kraują dar labiau stiprino žalia drėgna žemė, 1919-20 m. šiose pat vietoje nušlakstyta savanorių krauju, prie kurios mes dabar glaudėmės. Maistininkai fizines jėgas sustiprino lietuviška duona ir lašiniai, o municijos tiekėjai papildė šaudmenis naujomis atsargomis, tik ką atkeliavusiomis Bauskos vieškeliu iš Latvijos, kuris dar neatkirstas siekė mūsų pozicijas.

Bet atodūsis, kurio metu mintimis glamonėjom motinas ir kitus artimuosius, buvo trumpas. Vėl virš galvų pasipylė švinas, ugnis ir žemės. Prasidėjo ketvirtas puolimas iš anapus upės, siaurą žiedą dar labiau suspausdamas. Šio puolimo metu priešas prasilaūžia siaurėje, supdamas mus. Tuo pačiu atkerta nuo Latvijos. Centre ir pietuose partizanų frontas dar nelūžta, nors jau ugnies pajėgumas menkesnis. Užkaista kulkosvaidžiai, o, atkirtus Latviją, nebesiekia ir naujos municijos atsargos. Po 8-9 kautynių valandų pasidaro karšta ir pietiniame sparne, ir penktasis puolimas, vyksta sulėlydyje, sulaužo patį fronto centrą. Pagalbos ir stebuklo nebėra... Masės verčiasi per tiltą ir iš užpakalio virsta į parti-

zanų apkasus. Prasideda kautynės vyras prieš vyrą. Vos girdimas vado įsakymas liepia trauktis į Šarkanių mišką. Paties dešiniojo sparno vyrai tveriam ugnį iš vieškelio griovio. Bet centro sektoriaus kovotojus besiplėšiant iš prieškalnėje gulinčių apkasų ar pakelės rugių rėžiuose, kerta priešo kulkos. Jų kulkosvaidžiai greit užvaldo vieškelį ir saujoje dusina iki paskutinio besiginančius. Gal trisdešimčiai pavyksta pasiekti Šarkanių mišką, kuriame irgi randasi priešas, anksčiau prasilaūžęs siaurėje. Nuo padegamųjų kulkų miškas tuojuo suliepsnoja ir tame ugnies ir dūmų tvane vėl kautynės vyras prieš vyrą. Vėl naujos aukos krenta minkštuose uogienojuose. Ir tik Viešpaties valia keliolika vyrų stebuklingai apsergsti ir juos išveda į Latviją.

Kai vidurnaktyje, persikėlęs per Nemunėlį ir įžengęs į Latvijos žemę, pažvelgiau atgalios į pietus, ten Šarkanių, Saločių erdvėje kabėjo kruvinai raudona pašvaistė, bylodama Lietuvai, kad čia ką tik virš šimto galvų nusviro ant tos žemės, kurios laisvė ir gėris jas paguldžiusiems buvo brangesnis už žemiškus turtus ir asmeninę laimę. Taip anksti baigė pernelyg trumpą savo egzistenciją partizanų dalinys. Ar ji buvo prasminga, tai parodys istorija. O mes aštuoni, vėliau pasiekę laisvuosius vakarus, esam gyvieji liudininkai tų vyrų kovos ir kraujo aukų.

Dar Latvijoje tebebūnant mus pasiekė Mūšos kautynių atgarsiai buvo liūdni: apie 20 partizanų, gyvi patekę į raudonųjų nagus, buvo sušaudyti, o jų išniekinti lavonai numesti Saločių prekyvietės aikštėje. Tai buvo turbūt pirmieji. O kiek jų matė ir matys Saločių ir kitų Lietuvos vietovių aikštės, kol tikrai nušvis didysis stebuklas...

Vilties žiburiai

Iš ūkanų, kaip vilties žiburiai,
Pakilot, Tautai džiaugsmo semti.
Narsus Kary! Tu mirdamas tarei,
Žūstu, kad leistų Tau gyventi.

Kur esate didvyriai, širdimis,
Krauju, kančia sau laisvę pirke?
Kai Laisvės Varpas gaudė su jumis,
Seni, o būdavot pravirke.

Nutilo jis. Net tėviškės laukuos
Lietuvis vietos neberanda.
Oi, kiek vaikų Tėvynė paaukos,
Kurie pažino laisvę brangią!

Nuo kapo, nepuošto, net be ženklų,
Lietus kraujo lašus nudildo.
Be kryžiaus, krūmai saugo nuo akių,
Rytai rasos lašai pavilgo.

Iš ūkanų, kaip vilties žiburiai
Pakils tvarkingos sūnų eilės,
Iš Kazachstano stepių grįš kariai.
Tik, daug kapų puoš lauko gėlės...

Jonas Minelga

Geriausias draugas

Esi tu mano geras draugas,
Geriausias iš visų draugų.
Tu kaip relikviją man saugai,
Tai, kas man miela ir brangu.

Andai, kančių kely suklupęs,
Stiprybę rasdavau tavy.
Pro šalį plaukė kraujo upės,
Bet mudu likova gyvi...

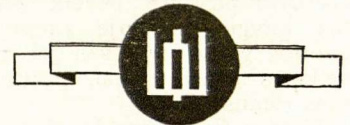
Kai amžinos nakties šešėlis
Dengs mano gėstančias akis,
Ir tau vys paskutinės gėlės,
Ir tau sudie jos pasakys.

Dabar, klajūno skaudžią našta
Nešu kaip kryžių ant pečių.
Ir čia, toli nuo gimto krašto,
Šalia savęs tave jaučiu.

Tau himnai mano sieloj aidi.
Geriausias draugas man esi.
Manęs juk niekad neapleidi —
Tik tu — tėvynės ilgesy.

Juozas Mikštas

Australija, 1949 m.

MŪSŲ JAUNIESIEMS

Graži tu mūsų, Brangi Tėvyne...

Z. G—TIS

Lietuva, brangi mano tėvyne,
Salis, kur miega kapuos didvyriai.
Graži tu savo dangaus mėlyne,
Brangi, nes daugel vargų patyrei.
Maironis

Giedodami Zauerveino parašytą giesmę — Lietuviais esame mes gimę — dažnai pamirštam, kad lietuviu gimti yra daug lengviau, negu juo būti. Pamirštam savo gimtojo krašto — Lietuvos gamtos grožį, meilę ir pareigą. O tas kraštas tikrai Aukščiausiojo apdovanotas nepaprastu gamtos grožiu. Graži Lietuva ir mūsų literatūroje.

Poetas vyskupas A. Baranauskas "Anykščių šilėlyje" atskleidžia nuostabiai puikią Lietuvos gamtos grožio dalį. Vaižganto Napalys prieš Lietuvos gamtos grožybę, kaip prieš dievybę, eidamas pro rugių lauką — nusiima kepurę. Tautos pranašas Maironis "Pavasario Balsuose", Krėvė "Dainavos šalies Senų Žmonių Padavimuose", ir kiti rašytojai poetai savo kūriniuose atskleidžia Lietuvos nepaprastą, savitą gamtos grožį. Tačiau to stebuklingo gimtosios žemės grožio neapsakė savieji gausūs poetai, rašytojai raštai. Kenčiančios Lietuvos, kurioj šiandien juoda ir tamsu, gamtos grožis liks neišsemiamas kūrybos šaltinis visiems laikams, ne tik mums, Lietuvos vaikams, bet ir prašalaičiams, pekeleivingiems svetimiesiems.

Žymus anglų rašytojas, dangelio knygų autorius E. C. Davies, kuris daug keliavo po Lietuvą, Latviją ir Estiją, kada jos buvo dar nepriklausomos, aprašė, savo kelionių išpūdžius ir nuotykius 330 psl. knygoje — "A Wayfarer in Estonia, Latvia, and Lithuania". Rašytojas Lietuvai paskyrė beveik pusę tos knygos, kurioje Lietuvos gamtos grožis ir visas jos paveldas įdėtas, tarsi, į auksinius rėmus.

Vartau šią knygą D. Britani-

joj, Keighley miesto bibliotekoje. Gražu akims, malonu širdžiai. Viskas taip sava, artima, miela. Akys, lūpos, širdis bučiuoja kiekvieną knygos puslapį. Kiek daug anglas rašytojas pažįsta Lietuvą, jos istoriją, žmones. Jis žino, tai, ko kartais mes lietuviai nežinome. Žmogus rausti iš gėdos, kalbėjęs, kad apie Lietuvą nėra raštų ir knygų kitomis kalbomis. Raštų ir knygų apie Lietuvą, ypač apie jos gamtos grožį ir garbingą praeitį, yra daug. Vien anglų kalba savo rankomis varčiau jų rašytojų apie Lietuvą daugiau kaip 20 knygų, bet tai tik pusė, o gal ir tos nemačiau.

Rašytojo E. C. Davies knygoje Lietuva yra gyva artojo praktike, piemenėlio dainoj, vyturėlio čirenime, prie kelio stovinčiame kryžiuje, šieną vartančios mergaitės dainoje, lakštingalos suokime, raibosios gegulės kukavime...

Plaukdamas garlaiviu Nemunu, autorius meistriškai aprašinėja jo krantus, su piliakalniiais, pilių griuvėsiais, bažnytkaimiais, miesteliais, sodybomis, sužymėdamas visas jų istorines smulkmenas. Pasiėkęs Jurbarką autorius sušunka: "Kaip gražu, neištveria mano širdis!"

Lankydamasis Zarasuose, E. C. Davies rašo: Ežerų ežerėliai, su neapsakomo grožio salomis, salelėmis. Deimantu spindi laukai, pievos. Ten dirba nudegusių veidų, malonaus žvilgsnio, skaisčios sielos žmonės lietuviai. Ežerų vandenyse, kaip sidabro veidrodžiuose, atsispindi sodybų šešėliai. Šilai, miškai, miškečiai, pilni riešutų, uogų, grybų, paukščių balsų. Lakštingalų, rašytojo nuomone, Lietuvoj ištisi būriai, o šių paukščių čiulbėjimo esą negalima žodžiais aprašyti. Lietuviškos sodybos pa-

skendusios puikiuose soduose, kurie kvepia medumi, vaisiais, pilni dūzgiančių bitučių.

Tokių vaizdų pilna Lietuva. Šešupė, Šventoji, Neris, Nevėžis, Trakai, Panerių kalnai, Palanga, saulės spinduliuose skęstanti Nida, Neringa, — sako knygos autorius.

Lankydamasis Kaune, Vytauto Didžiojo Karo Muziejuje, aprašo, kaip į jį žiūri Kėstučio ir Birutės paveiksai, ir jis prisimena jų meilę ant aukšto kalno, prie jūros, Palangos miestelyje. Karo Muziejaus vakarinės apeigos ir vėliavos nuleidimas į jį taip paveikęs, kad jis jų neužmiršias visą gyvenimą.

Knygoje, kaip kokioj enciklopedijoje, gausu žinių apie Lietuvos žmones, jų papročius, tikybą, miestus, žymesnius miestelius, kaimus, ežerus, piliakalnius. Prie plačios Lietuvos istorijos santraukos pridėtas Lietuvos žemėlapis, su sostine Vilniumi.

Knygoje skaitome, kaip korikas Muravjovas atėmė iš lietuvių ne tik žemę, turtą, trėmė juos į Sibirą, bet jis atėmė iš mūsų tautos ir patį brangiausią turtą — spaudą. Didžiausias spaudos draudimo meto draudžiamųjų lietuviškų raštų ir knygų platinimo slaptasis organizatorius, tas atkaklusis, be pastovios gyvenamosios vietos, didis lietuvis Jurgis Bielinis, parnešęs ant savo pečių apie 2000 pūdų draudžiamosios literatūros, lyg koks pranašas tą kurčią lietuvių tautos naktį iš visos sielos gelmių šaukė: "Kaip lietaus lašas, nuolat lašnodamas, prakala akmenį, taip ir mes su savo raštais pakirsime burliokų šaknis Lietuvoj". Įvyko stebūklas, tauta, pasmerkta

(Nukelta į 26 psl.)

RAUDONĖS PILIS

V. AUGUSTINO NUOTR.

Iš leidžiamos Lietuvos vaizdų knygos

Aš pats nepajutau, kaip greitai prabėgo svetimsalių legione šešeri metai. Tačiau paskutiniosios dienos, belaukiant demobilizacijos, buvo ilgos, lėtai slenkancios, jog negalima buvo sulaukti vakaro ar kito ryto saulės patekėjimo. Tai buvo ilgos nemiego naktys. Ir ne man vienam buvo ilgos. Taip jos atrodė ir tūkstančiams tų legionierių, kurie turėjo būti po šio karo demobilizuoti. Kiekvienas mūsų tuo metu ir tekalbėjo tik apie tai, kaip jis išitaisys civiliniam gyvenime, kur važiuos, kaip apsirengs, kokį kaklaraištį pasirūš.

Vieni kalbėjo apie moteris, kiti, kaip Derbec, kilimo iš Bretanijos (į legioną buvo įstojęs kaip liuksemburgietis), sakė, kad kai jis grįšias į ūkį, tai jau daugiau niekad žemės neapleisias.

Nei vienas nekreipė dėmesio į savo pasakojamas istorijas, o pasakojosi, kaip maži vaikai pasakas, kad greičiau užmigūtų, kad tik diena praeitų. Buvo tokių, kurie Prancūziją visai mažai pažino, per ją tik pervaziavo, kad pasiektų legiono kareivines, bet dabar, užtenkamai išmokę prancūzų kalbą, tikėjosi, kad lengviau galės joje įsikurti:

— Geriau kasime ravus, bet negrįšime į legioną.

Savotiškai atrodė visi šie paleistieji legionieriai Sidi-Bel-Abes stoty. Visi jie buvo apsirengę civiliška. Vienas gavo

KELIAS ATGAL

SERZANTAS X, MLE 86613

platų švarką, kitas siaurą, kelnės buvo siauros ir vos galima buvo sulenkti per kelius kojas. Tačiau jie buvo patenkinti, nes tuo laiku buvo sunku nusipirkti drabužių ir net nosinę perkant — reikėjo duoti kuponus.

Tokiais kostiumais jie atrodė, kaip iš prieglaudos paleisti vaikai. Palikę vieną uniformą, jie gavo kitą — pilką. Visų švarkai buvo vienodo kirpimo, vyrai buvo apsikarstę kariškais krepšiais, rankose nešėsi serūs lagaminus ir kiekvienas turėjo pasikabinę po "plėčkutę", iš kurios lašėjo stiprus alžyriškas vynas. Daugelis, neiškęsdami, kol atsisės į traukinį, jau buvo pušę nuragavę ir linksmai šnekučiavo stoties perone.

Mus išlydėti atėjo draugai, kuriems dar po metų kitų teks išėiti į civilinį gyvenimą. Visi jie siuntė linkėjimus:

— Rašykit, kaip ten jums eisis Europoje.

Kiti juokėsi:

— Neužmirskit pasiimti sutarties blanką, kad nereikėtų ieškoti biuro, iš naujo stojant į legioną...

Treti, kuriems dar daug metų pasiliko tarnauti legione, save ramindami, sakė:

— Jie sugrįš. Ką jie ten veiks Europoje? Juk šiandien ten bloga gyventi, žmonės badauja...

Sėdėdamas vagone, aš stebėjau savo draugus. Kaip blogai jie buvo apsišarvavę naujam gyvenimui. Kiek iš jų galės išlaikyti savaitę, mėnesį ar metus?

Aš beveik vaizdavausi juos visus sugrįžtančius į legioną, ypač tuos, kurie jame pratarnavo dešimt, penkiolika ar dvidešimt metų, išskyrus gal tą, kuris sėdėjo įlindęs kampan prie lango ir turėjo išvaizdą kuklaus ir

protingo tarnautojėlio; jis jau buvo persenas, sulaužytas ir iščiulptas iki kaulo. Aš vaizdavaus juos sugrįžtančius tokiais pat drabužiais ir gal net tuo pačiu keliu, nusivylusius laisve.

Kalbant apie legioną, tai į jį patenkama per Sidi-Bel-Abes vartus, o labai dažnai išeinama per Balme-les Grottes kapų vartus. Kas Balme-les Grottes? Tai nedidelis Prancūzijos miestelis, turįs gal vos keturis šimtus gyventojų, tarp kurių gyvena apie šimtas senų legionierių.

Siltomis dienomis, kada kaimiečiai būna laukuose, gatvėse tesimato tik berankiai, bekojai ar kokie seniai, didžiumoje dar nešioją legionieriaus kepurę. Visi jie gyvena praeitimi ir ramiai laukia mirties.

Jie būna vieniši. Gyventojai vengia su jais draugauti., nes yra prisiklausę tiek melagingų pasakojimų apie svetimsalių legioną, jog mano, kad visi iš ten išėję yra banditai, žmogžudžiai...

Gi senieji legionieriai, atitarnavę dvidešimt ar dvidešimt penkerius metus, mušėsi visuose laukuose, nebeturį jokių giminių, nesupranta taip priešingai nusistačiusių gyventojų. Pagaliau jie ir nenori suprasti. Atsisėdę priešais "Maison des Informes de la Legion Etrangere" duris, jie pasilieka nejudėdami, kol varpas pašaukia valgyti.

Jie patys pasistatė šiuos "namus". Prieš trejus metus čia buvo tik apleista pilis. Bet legionas gavo leidimą ją susitvarkyti ir apgyvendinti savo invalidus. Šiandien tie benamiai yra pas save. Jie turi savo namus. Jie patys juos sutvarkė gautais iš legiono pinigais ir niekam neturi už tai sakyti ačiū. Jie gyvena ten ne iš mielaširdystės. Ne, jie moka už išlaikymą iš savo pensijos.

*

Vieną kartą, pravažiuodamas pro šalį, aplankiau šią "legiono prieglaudą". Virš vartų radau išpiaustytą septynialiepsnę legiono granatą, sienose iškabintus įvairius "suvėnyrus".

Pats jauniausias "pensijonierius" turėjo vos 20 metų. Tai buvo lenkas Bronowisky, kuriam Indokinijoje buvo nutrauktos abi kojos. Seniausias turėjo septyniasdešimt penkeris metus, į legioną buvo sutartį pasirašęs 1897 metais ir jame išbuvo iki 1945 metų... Jis dalyvavo visuose mūšiuose ir paskutiniaisiais metais legione jam buvo pavestos tik garbės salės šlavimo pareigos. Dabar jis šildosi saulėje ir filosofuoja su jaunaisiais.

Yra ten ir kitas "filosofas" Williams Nichols, amerikietis, kuris deklamuoja Ciceroną ir Platoną, bet kuris neišmoko per dvidešimt metų legione kalbėti prancūziškai...

Visi šitie seniai, sužeistieji, nusivylėliai ir sergą, dažnai mėgsta nusigerti. Jiems beliko tik šis paskutinis malonumas. Jie gyvena tik prisiminimais, kur dažnai kraujas ir alkoholis maišėsi.

Bet štai vieną dieną jie pabunda. Ar tai buvęs jų vadas, legiono pulkininkas Olier, apsilanko, ar maršalo Lyautey žmona, kuri labai myli legioną ir juo rūpinasi, atveža jiems dovanų. Tada jie išsitraukia uniformas, pradeda šveisti diržus ir batus, iš karto visi pajaunėja. Jie pradeda gyventi... Bet neilgam.

Ir taip baigia dienas prancūzų svetimšalių legiono herojai...

K A R Y S

PAS MŪSŲ VYRUS CHICAGOJE

Lankantis Chicagoje, KARIO redaktorius, drauge su vietos dienraščių atstovais, buvo pakviestas į vieną Illinois National Guard dalinį, kuriame tarnauja nemaža lietuvių. Vyrų pamokoms renkasi kartą per savaitę, o taip pat dalyvauja manevruose ir kt. Kuopos vadovybė labai gerai atsiliepė apie lietuvius, nes jie esą drausmingi, sumanūs kariai.

Viršuje: mūsų vyrų būrelis; žemiau — kuopos karininkai su mūsų spaudos atstovais ir kuopos vadu, Cap. Hammer, viduryje; apačioje — Cpl. J. Vareika laikraštinių pasakoja apie gyvenimą ir darbą dalinyje

Noreikos nuotr.

GRAŽI TU MŪSŲ, BRANGI TĖVYNĖ...

(Atkelta iš 22 psl.)

žūti, nežuvo, bet prisikėlė iš mirties ir vergovės patalo.

E. C. Davies knyga mus visus gražina į namus, į Lietuvą, į jos gamtos grožybes, kur šiandien juoda ir tamsu, kur Stalino vergovė, tūkstantį kartų žiauresnė už buvusio caro. Dabartinis laikotarpis iš mūsų tautos pareikalavo tiek kraujo aukų, kaip niekada amžių būvyje. Tačiau lietuvių tauta dabar tiki savo

prisikėlimu taip pat, kaip niekada. Žmogžudžiai anksčiau ar vėliau patys susiranda atatinamą galą.

Lietuviškos ir viso pasaulio jautresnės akys ir širdys jau numato ir nujaučia, kad gal netolimą vieną pavasarį kelsis laisvos Lietuvos gamtos grožybės, o jos padangėje pakils Šventoji Laisvės Ostija. Mes šiuose puslapiuose esame pasirengę paskelbti visam pasauliui: "Namo, laisvos šalies, laisvi vaikai!..."

Daugiau plutos. Meksikos mieste, Meksikos valstybėje, policija suėmė tris duonkepius ir uždarė jų kepyklas už tai, kad šie į tešlą dėjo mašinoms tepti alyvos.

Ar žmogaus širdis ilsisi? Taip. Ji ilsisi tarp smūgių. Septyniadesimties metų amžiaus senumo žmogaus širdis ilsėjosi viso apie 40 metų.

MARGIEJI LAIŠKELIAI

(Atkelta iš 15 psl.)

Būtinai parašykite ir apie Mažąją Lietuvą, Rytprūsių klausimu, apie Lietuvos teises į dabar rusų valdomą Karaliaučių... Tais klausimais reikia patiems įsisąmoninti, kad būtume vieningi. Kitaip — mes vėl liksimė nustumti į šalį.

Viso geriausia,

P. Bagdonas

Mielieji Kariai,
Drįstu taip išsireikšti, ir su giliu įsitikinimu — pasigėrėtinai puikiai leidžiate KARĮ.

Lietuvoje, gimnazisčiokas būdamas, prarymcdavau mielas valandėles su KARIU. Toks mielas, savas ir šnekus mano bręstančiai sielai buvo, — savas, lietuviškas. Lietuvis karys — laisvės ilgesio ir laisvės kovų simbolis. Lietuviškasis KARYS — lyg tremties dienų Nežinomas Kareivis! Taip artimas, keliąs slypinčias lietuvių šauniąsias dvasios ir ryžtingumo jėgas. Dieve, padėk šiame bare. Tik spėkų, tik nepailskite!

Šešių dolerių padovanotą sumą siunčiu KARIUI, Vokietijoje esantiems TBC ir kitiems ligoniams (ypač studentams), adresuokite savo nuožiūra.

Gyvuokite!

Kun. J. Dedinas

Watershei/L.
Belgija.

AVIO TECHNIKOS NAUJIENOS

• Pagal General Electric B-vės pranešimą, Korejoje sprausminiai varikliai yra užvedami "dirbtinio kvėpavimo" būdu. Šiuo metodu išpučiamasis smūgis duoda pradinį užsukimą tiesiai už užvestojo stovinčiam lėktuvui. Šis būdas pirmiausia buvo išbandytas su F-86 lėktuvais.

• Pagal senąjį metodą, nušalusios kūno dalys pirmiausia buvo atšildomos šaltu vandeniu ar sniegu, tačiau tirpstąs sniegas dažnai pažeisdavo kūno audinius. Karo aviacijos medicinos eksperimentinėje mokykloje prieita išvados, kad greitas atšildymas su šiltu vandeniu ne taip kenkia audiniams ir sumažina gangrenavimo pavojų.

• Republic F-84G bus pirmasis sprausminis naikintuvas, gaminamas serijomis ir turis įtaisus, kurių pagalba galės gauti degalų-tepalų papildymus ore. Šis lėktuvas taip pat turi ir automatinį pilotą.

• Dedamos pastangos, kad radijo pagalba žodinis balso ryšys su skraidančiomis įgūlomis būtų galimas palaikyti visą laiką ir dideliuose atstumuose. Nenutrūkstąs balso ryšys buvo išlaikytas vieno bandomojo skridimo metu tarp bazės ir lėktuvo, turėjusio VHF radijo aparatūrą, 2.125 mylių skridimo atstume į Seattle. Bangos ilgumas buvęs taip numatytas, kad jam neklūdytų jonosferiniai trukdymai.

AIR FORCE

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Jurgis Savickis, "Raudoni batukai", novelės. Išleido Gabija 1951 m. 134 psl., kaina \$1.50. Dail. V. Adamkevičius. Knyga gaunama šiuo adresu: Gabija, 340 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y. ir pas platintojus.

Šatrijos Ragana, "Sename dvare", apysaka, trečiasis leidimas. Išleido Baltija, Toronto, 1951 m., 176 psl., kaina nepažymėta. Tai viena žymiausių Šatrijos Raganos apysakų, vaizduojanti dvaro likimą Lietuvoje.

K A R Y S

IVAIRENYBĖS

Kada Amerikoje buvo pirmą kartą švenčiama Darbo Diena — Labor Day? 1882 metais, kai "Darbo Ritieriai" pravedė šios dienos šventę. Tačiau tik 1894 m. Kongresas tą dieną paskelbė tautiniu šventadieniu.

Ar Amerikos indėnai seka savo senąjį paprotį, pagal kurį miręs karys buvo laidojamas su maisto atsargomis, į laiminguosius medžioklės laukus? Kartais taip. Pvz. Čipeewa giminės indėnai, gyveną Bebro saloje, Michigan ežere, ir šiandien tebelaidoja mirusius su maisto atsargomis, kad jo turėtų pomirtinėje kelionėje. Ir kada 1945 m. mirė jų giminės vadas Johnny Antwine, indėnai į jo karstą įdėjo pintinę vaisių, geriamo vandens ir jo maisto kortelių knygele...

Ar visi eskimai gyvena sniego trobelėse? Ne. Srityse, kur galima rasti pakankamai miško medžiagos, jie stato savo trobeles iš medžio, akmenų ir samanų. Tačiau nuo Mackenzie upės žiočių į rytus, kur medžio veik nesutinkama, ten galima rasti tik iš sniego pastatytas eskimų trobas.

Kokio ilgumo liniją galima nubrėžti pieštuku? Vidutinio ilgio pašėliu galima nubrėžti apie 30 mylių ilgio liniją.

Kokio amžiaus sulaukdavo senovės romėnai? Manoma, kad senovės romėnų amžius retai kada prašokdavo 30 metų senumo. Taip pvz., kada Julius Cezaris buvo nužudytas, turėdamas 55 metus, tai visi laikė, kad jis buvo labai senas.

Leidinį redagavo A. Pauliukonis. Knyga išleista skoningai.

"Technikos žodis", nr. 5, rugpjūtis, 1951 m. Technikos darbuotojų nepriklausomas populiarus mėnesinis laikraštis. Leidžia: Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų S-ga Chicagoje, Technikinės spaudos sekcija. Redaguoja Red. Kolegija.

Malonu pastebėti, kad kolegų inžinierių laikraštis daro sparčiai gerėjančio įspūdžio, stengdamasis suburti pasaulyje likimo išblaškytus šios taip svarbios srities specialistus, išlaisvintos tėvynės didžiajam atstatymo darbui. Geriausias sėkmės!

Red. adresas: TZ, c/o G. J. Lazauskas, 2419 W. Potomac Ave., Chicago 22, Ill.

PRANEŠIMAS KNYGOS BIČIULIŲ KLUBO NARIAMS

Antroji Knygos Bičiulių Klubo nariams skirtoji knyga — Jurgio Savickio novelės "Raudoni batukai" — jau išleista ir išsiuntinėta visiems klubo nariams. Atskirai perkant, ši 134 psl. knyga kainuoja \$1.50. Sekančioji knyga — Nelės Mazalaitės apysaka "Mėnuo, vadinamas medaus" — jau renkama. Šią knygą klubo nariams bus galima atiduoti rugsėjo mėn. pabaigoje ar spalio mėn. pradžioje. Tai bus virš 250 psl. knyga, kurią klubo nariai gaus perpus pigiau, negu ji kainuos ne klubo nariams. Puikūs Jurgio Jankaus romanai "Paklydę paukščiai" taip pat atiduodamas į spaudą, ir po poros mėnesių jis pasieks skaitytojus.

KRYŽIAŽODŽIŲ SPRENDIMAI

NR. 1

Gulsčiai: 2. GOP, 4. VAKAR, 6. KORIKAS, 8. BALBO, 9. ŠOK, 11. BINGO, 12. PADAS, 14. MERGA, 15. MILANAS, 17. VARŽA, 18. ŠILAS, 19. LAK, 21. KARTA, 22. TOLIS, 23. LAKAS, 24. NARSA, 25. KŪNAS, 26. VOKAS, 27. ISA, 28. GAZAS, 29. KAPAI, 30. ALMINAS, 32. BADAS, 33. AIDAS, 34. VORAS, 35. KAD, 36. VYRAS, 37. SONE-TAS, 39. SENIS, 40. TOS.

Stačiai: 1. TOKIO, 2. GARBO, 3. PAK, 4. VOLGA, 5. RAŠALAS, 6. KANGA, 7. SODAS, 8. BIRŽA, 10. KAN, 11. BERTA, 12. PILIS, 13. SALAKAS, 14. MARSALA, 15. MILAS, 16. SAKAI, 17. VARSA, 18. ŠONAS, 20. KAS, 21. KAI, 22. TŪZAS, 23. LOPAS, 25. KANADOS, 26. VADAS, 28. GIDAS, 29. KARAS, 31. MIK, 32. BORAS, 34. VYTIS, 36. VENOS, 38. NET.

NR. 2

Gulsčiai: 1. KALKUTA, 9. AULA, 10. SAITAS, 13. SANDORA, 14. AVOLA, 15. GINA, 16. GRAMAS, 17. TIARA, 18. URANAS, 19. SKIE-

Visus klubo narius maloniai prašome paraginti savo pažįstamus rašytis į Knygos Bičiulių Klubą. Tuo bus aktyviai prisidėta prie lietuviškų raštų išleidimo. Klubo nario mokesčio, kaip žinoma, yra \$5.00, o naujaisių knygų gaunama daugiau kaip už \$8.00. Mokestis siunčiamas šiuo adresu: Gabija, 340 Union Avenue, Brooklyn 11, N. Y.

TAS, 21. SAU, 23. TEN, 25. MAP, 27. PINOKIS, 31. MONIKA, 33. ANTRA, 34. GORILA, 35. RITA, 36. ARENA, 37. SAKALAS, 38. MALAGA, 39. DURA, 40. KAROSAS.

Stačiai: 1. KASETĖ, 2. LANGAS, 3. KUDIRKA, 4. ULONAI, 5. TARA, 6. SAARAS, 7. ATOMAS, 8. ASAS, 11. IVAN, 12. ALASAS, 16. GRANO, 18. UTENA, 22. ZAMORA, 24. GINTARO, 26. PORELĖ, 27. PILAGA, 28. KAIKUR, 29. STALAS, 30. MARSAS, 32. NINA, 34. GAMA, 35. RADA.

NR. 3

Gulsčiai: 1. PUNIA, 4. BUKAS, 7. KUBAS, 8. BĖGIS, 10. KAKTA, 12. ITA, 13. DANAS, 16. SŪRIS, 19. AMEN, 20. KATĖ, 21. ARAS, 22. KAVA, 23. STOP, 24. NATA, 26. KILAS, 28. MANAU, 29. UNA, 30. RASOS, 32. ŽĄSIS, 34. LATAS, 35. SIMAS, 36. SAMOS.

Stačiai: 1. PABADA, 2. IKI, 3. AUSIS, 4. BAKAS, 5. USA, 6. SKALSĖ, 9. GENEROLAS, 11. KARAVANAS, 14. AMATI, 15. ANAPA, 17. ŪKANA, 18. ITATA, 23. SKĖRYS, 25. AUKSAS, 27. SUSAS, 28. MAŽAS, 31. OLA, 33. ĄSA.

*

Šiuos tris kryžiažodžius geriausiai išsprendė: St. Skorupskas, Detroit, Mich. — pirma vieta; Raimundas Žičkus, Boston, Mass., — antra vieta; E. Penkauskaitė, Boston, Mass., — trečia vieta.

Laimėjusiems bus išsiųstos numatytos dovanos (KARYS nr. 3, 20 psl.) knygomis.

"PELĖDA" vienintelis iliustruotas humoro ir satyros žurnalas Jungt. Amer. Valst.

"Pelėdcje" atsispindi visas Amerikos lietuvių gyvenimas, kaip kreivame veidrodyje. Gyvenimas be "Pelėdos" — tiek pat, kaip be druskos.

Prenumerata: metams \$4.00, pusei metų \$2.50. Atskiras numeris 40 centų.

Nuliūdime ir susigrauzime kreipkitės į "Pelėdą":

LIETUVIŲ KNYGYNAS "NEMUNAS",

3143 So. Halsted Street, Chicago 8, Ill.

Tel. Victory 2-3314

Technikos darbuotojų nepriklausomas populiarus mėnesinis laikraštis

TECHNIKOS ŽODIS

JAV ir užs. metams 2 doleriai. pucmečiui — 1 doleris

ADM. adresas: K. Bertulis, 1616 So. Christiana Avenue, Chicago 23, ILL., U. S. A.

Leidžia: Amerikos Liet. Inž. ir Arch. Sąjunga.....

PLB Vokietijos Krašto Valdybos Leidykloje galima gauti šių lietuviškų knygų:

Kaina Dol.

1. LIETUVIŲ KALBOS VADOVAS, prof. Skardžius ir kt. 606 pusl. įrišta 4.50
2. PRINCAS IR ELGETA, Mark Twain. Apsaka, įrišta, iliustruota 1.20
3. VYTURĖLIAI LAUKUOS, V. šimaitis. Eilėraščiai vaikams, įrišta, iliustruota 0.65
4. TĖVELIŲ PASAKOS, A. Giedrius, 59 pusl. iliustruota 0.25
5. LIETUVIŲ LITERATURA, Pr. Naujokaitis, 316 pusl., įrišta 2.00
6. ESMAIČIO ir kitų autorių vadovėliai ir kitų knygų vaikams ir suaugusiems.

Netrukus išeis iš spaudos A. Giedriaus TĖVŲ PASAKOS

Kreipkitės į Leidyklą (Litauisches Zentralkomitee, Hannover, Hegelstr. 7, Germany) arba pas platintojus. Platintojams nuolaida.

Pareikalavus siunčiame katalogą.

KUPRINĖS PABIROŠ

RUDENS SIMFONIJA...

šlamščia vėjai pamažu,
Blaško lapą rudą,
Dar toliau, dar bus gražu —
Stalinai sujudo...

San Francisco karčiamoj
Vos negavo lupti,
Iškeliavo greit namo,
Pas "katiušą" tūpti...

O kad būt "draugam" linksmiau —
Dainą rudeninę
Užveda kasdien balsiau
"Sabre jet" plieniniai.

*

Pučia vėjai vis stipriau,
Kelia neramybę,
Žemėj blaškant pamačiau
Lietuvių vienybę...

Ką, vyručiai, dabar čia
Neriatės iš kailio.
Ir be mūsų bus valdžia,
Stokime į eilę...

Pirmiau' reik: deš'nėn, kairėn!
Pirmyn! Į ataką!...
O paskui jau mes srčvėn —
Susirasim taką...

*

Užia vėjai galvoje,
Cypia velnio grajų,
Lygiai kaip Lietuvoje,
"Božegraikos" salėj...

Bosas šaipos paslapčia:
Čia tau ne Palanga,
Jei pasilakei nakčia —
"Aut"! Namu! Pro langą!...

Be ramybės, pinigų,
O ir galvą skauda —
Kaip žmogus gali paremt
Čia tą mūsų spaudą!...

Dagiliukas

Priverstinas nutūpimas. Anglijoje, Dudley mieste, po dviejų laimingai išgyventų metų vietinio zoologijos sodo tvenkinyje, jo įnamis pelikanas pakilo į laisvę, bet per klaidą nutūpė liūto narve...

Atsilyginu

Savo atsiminimuose gen. Omar Bradley rašo: "Kai mes susitikome rusus ant Elbės, I-sios Ukrainiečių Armijų Grupės vadas marš. Ivanas Konievas pasikvietė mus į pokylį. Po iškilmingų pietų į patalpą šokių ritmu įėjo pirmaeilė baletų grupė, palydima tuzino balalaikų. "Tai labai puiku" — pareiškiau. "Tai vos keletas merginų iš raudonosios armijos" — paaiškino man Konievas.

Po dviejų savaitių Konievas atsakė į mūsų vizitą, ir mes jam pateikėme kario uniformoje smuikininką virtuozą. "Neapsakomai puiku!" — šaukė susižavėjęs maršalas. "A, šitas. Tai nieko ypatingo. Tai tik vienas amerikiečių eilinių kareivių" — paaiškinau.

Mes atsilyginome Konievui už pirmąjį kartą. Smuikininkas buvo Jascha Heifetz.

IMA PAVYZDĮ

Praėjusio karo metu gen. Eisenhoweris, inspektuodamas frontą, atsilankė pas prancūzų gen. Latre de Tassigny.

Gen. Eisenhoweris patenkintas pasakojo, kad prancūzų karių drausmė daro didelę įtaką net amerikiečių kariams ir šie Prancūzijoje pa-

Naujokas grandiniui: "Sukinys tai švarus, tiktai kojos pristatymo nėra".

sidarė daug drausmingesni. Kaip tik tą akimirką, visiškai nepasibeldęs, įėjo G. I. ir, rankų iš kišenių neištraukdamas, tarė:

—Generole, galiu pasinaudoti jūsų džipu, kol jūs čia plepėsite?

Gen. Latre de Tassigny, kuris yra didelis drausmės mėgėjas, nustebeš net pakilo, kai tuo tarpu gen. Eisenhoweris ramiai tęsė toliau:

—Matote, prieš susitinkant su jūsų kariais, jis būtų net leidimo neprašęs.

Svajonių namai. Viena jaunavedžių pora įdėjo laikraštį tokį skelbimą: "Ieškome vidutinio buto; pakankamai didelio, kad jaunavedė neišeitų atgal pas motiną, ir tiek mažo, kad uošvė mūsų nelankytų".

*

Keistas sandėlis. Londone vienam pacientui gydytojai pašalino nuolatinus vidurių skausmus, išimdami iš jo skilvio: skutimosi peiliuką, porcelano gabalą, moteriškų plaukų sagutę, dvigubą domino plokštę, raktą, spilkutę, plunksną, du akmenis, dvi vinis, dvi sulaužyto peilio geležtes, tris degtukus ir keturis penusus.

*

Išradingas vyras. Čikagoje Mrs. Dorothy Lokes, kaip skyrybų priežastį — vyro žiaurumą, nurodė teisėjui taip, kaip ji tatai suprato. Kartą jos vyras prie durų pristatė eilę skardinių dėželių. Ir kada ji, jų nepastebėjusi, pateko į pasalas, vyras pabudo ir išplakė ją diržu, už pervėlų grįžimą namo...

*

Gana toli? Holyoke miestelyje, Mass., vietinis taxi šoferis įdėjo laikraštį tokį skelbimą: "Praneškite, kur jūs esate, tai ir viskas, ką mes norime žinoti... Mes jus nuvešime saugiai ir patogiai, kur tik jūs norėsite".

Netrukus jis gavo skubų atsakymą 22 kareivių iš Korejos. Laiške buvo parašyta: "Mes esame 16 mylių į šiaurę nuo 38 paralelės, prie pagrindinio tiekimo kelio, trečioji lapės duobė į dešinę, toliau nuo ryžių lauko, kuriame nėra per daug vandens. Išvežk mus kuogreičiausiai..."

JAUNIMO ŠOKIAI

Grojant Balio Pakšto kapelai, kiekvieną
šeštadienį ir sekmadienį

TREMTINIŲ NAMUOSE

2244 WEST 23-RD PLACE, CHICAGO 8, ILL.

Tel.: Virginia 7-8711

JONAS PATAŠIUS

Žiedai, laikrodžiai, jų taisymas, kosmetika
ir religiniai dalykai

307 Grand Street

Brooklyn, N. Y.

Brooklyno Lietuviai Gydytojai**Dr. Bladas K. Vencius**

Dantų Gydytojas

499 Grand Street

VALANDOS:

9—12 ryte

2—9 vakare

Penktadieniais uždaryta

Tel. Ofiso: STagg 2-0706

Namų—Jamaica 6-3834

Dr. A. Petrika

(Dantų Gydytojas)

221 So. 4th Street

VALANDOS:

9—12 ryte

1—8 vakare

Penktadieniais uždaryta

Tel. EVergreen 7-6868

Skaitykite ir platinkite**“TĖVŲ KELIĄ”!**

Venecuelos lietuvių mėnesinis žurnalas

Rašyti: Revista Catolica Para Lituanos,

Aportado 369,

CARACAS—VENEZUELA

NEPRIKLAUSOMA LIETUVA

yra bendruomeninis visų Kanados lietuvių
laikraštis, nežiūrint jų politinių, religinių
ir kitokių nusistatymų, todėl ypač bran-
gina visų lietuvių talką, nes tikrai bendro-
mis jėgomis galima pasiekti visiems rū-
pimų ir brangių tikslų.

NEPR. LIETUVOS kaina metams \$4.—

7722 George St., Montreal 32, P. Q. Canada

DR. TADAS SAVICKAS

1390 East 31st Street

(kampas Avenue N)

VALANDOS: 1—2 popiet; 6—8 vakare ir susitarus.

Ofiso tel. ESplanade 7-1135

Buto tel. TAYlor 7-8221

Winter Garden Tavern, Inc.

Su puikiu baru, restoranu ir didele sale susirinkimams,
vestuvėms ir kitokiems sociališkiems pobūviams.

VYTAUTAS BELECKAS

1883 Madison Street

(Prie Forest Ave. stoties)

Brooklyn 27, N. Y.

(RIDGEWOOD)

Tel.: EV. 2-9586

VISI KVIEČIAMI ATsilANKYTI

JOSEPH VASTŪNAS

Real Estate Insurance

1008 GATES AVENUE,

BROOKLYN, N. Y.

Tel.: GLenmore 5-7285

**Lietuvių Radijo Draugijos
PROGRAMOS**

J. P. GINKUS, Direktorius

Šeštadieniais 2 val. popiet. —:— WWRL 1600 kc

GYVUOJA PER 15 METŲ

Čio bangomis transliuojami įvairūs visuomenės
pranešimai, naujienos, muzika (vietinės žinios,
parengimai: koncertai, šokiai, ir t. t. Vestuvės
puotos, liūdni pranešimai).

495 Grand Street

Brooklyn 11, N. Y.

Tel. EVergreen 4-7142

J. P. GINKUS AD. JEZAVITAS VALAKAS

Direktorius

Muz. Dir.

Pranešimų Dir.

BONIFACO BUKAUSKO

vyrų-moterių drabužių valykla

LIBERTY

Gražiai, sąžiningai atliekami valymo, prosijimo
ir dažymo darbai

1403 SO. 49-TH CT., CICERO 50, ILL.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ MENESINIS ŽURNALAS

KARYS rengia

PIRMAJĄ KONCERTĄ - BALIŲ CHICAGOJE

KONCERTAS ĮVYKS Š. M. LAPKRIČIO 11 D. (SEKMADIENĮ)

LIETUVIŲ AUDITORIJOS SALĖJE

3133-37 So. Halsted Street

Čia bus geriausia proga susitikti seniesiems ginklo ir plunksnos bičiuliams, senimui ir jaunimui, visiems lietuviams patriotams iš plačiosios Chicagos. Sekite smulkesnes informacijas spaudoje.

JOS. F. BUDRIK, Inc.

Nuoširdžiai užkvičiame visus atsilankyti į mūsų sandėlį ir apžiūrėti 1951 metų vasaros prekių išpardavimą.

Namams rakandų čia rasite visų žymiausių išdirbysčių. Pagaminame rakandus pagal užsakymus.

Naujų šeimų kūrėjai, čia sutaupys didelius nuostimčius. Parduodame urmo kainomis baldus viešbučiams, Rooming House, apartmentams. Karpetai—kilimai, klejonkos, Parlor setai, gazoniniai pečiai, skalbiamos mašinos, šaldytuvai, miegamo kambario setai, valgomo kambario setai, minkšti krėslai, lempos, staliukai ir kt. reikmenys.

Rašomos mašinėlės, rašomos auksinės plunksnos, laikrodėliai, deimantai, briliantai, aukso ir sidabro papuošalai, radios, ir televizijos aparatai, Lietuviškos plokštelės, lietuviškos gaidos.

Virš 38 metai prekyboje.

Lengvi daliniai išmokėjimai.

JOS. F. BUDRIK, Inc.

3241 S. HALSTED ST., CHICAGO, ILL.
Tel. CALumet 5-7237

Atidaryta pirmadienio ir ketvirtadienio vakarais.
Sekmadieniais uždaryta.

PROGRESS

LIETUVIŲ BENDROVĖS

KRAUTUVĖS

PEČIAI, ŠALDYTUVAI, TELEVIZIJOS APARATAI, SKALBIAMOS MAŠINOS, BALDAI, MATRACAI, KILIMAI, LOVOS IR VAIKŲ BALDAI

Didžiausias pasirinkimas

MAŽIAUSIOS KAINOS

Lengviausi išmokėjimai. Baldai padaromi pagal užsakymą

PROGRESS

Furniture Company

3224 S. HALSTED ST. Tel. Victory 2-4226
4183 ARCHER AVE. Tel. Lafayette 3-3171
CHICAGO, ILL.

JONAS BUDRIKAS

Jaukus lietuviškas namų apyvairas ir valgykla, biliardas ir stalo tenisinis, gėrimai, šalti ir šilti užkandžiai. Tralė mėgstamiausia vieta. Erdvi salė kvairien rengimams.

1442 SO. 49-TH ST., CICERO 50, ILL.
TEL. TOWNhall 3-9472

Goodyear Tires - Tubes

Turime ir kitų išdirbysčių
WILLARD BATTERIES
NYLON, FIBER and PLASTIC SEAT COVERS
LENGVAIS ISSIMOKEJIMAIMS

BALZEKAS MOTOR SALES, INC.

CHRYSLER - PLYMOUTH DEALER

4030 ARCHER AVE., CHICAGO, ILL.
Phone Virginia 7-1515

PASIRINKIMAS IS 60-TIES SU VIRŠUM
VARTOTŲ KARŲ

GALITE ČIA ĮSIGYTI IR NAUJĄ
AUTOMOBILĮ

MILDA BUICK SALES

DAN KURAITIS, JONAS RODINAS, LON
LABANAUSKAS IR ANT. BACKYS
907 WEST 35-TH ST., CHICAGO, ILL.
TEL. LAFayette 3-2022